

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра статистики та математичних методів в економіці

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

“ ____ ” _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавр

зі спеціальності: « 051 «Економіка» »
(шифр та найменування спеціальності)

за освітньою програмою: « Бізнес - економіка та аналітика »
(назва освітньої програми)

на тему: «Статистичне дослідження зовнішньоекономічних зв'язків України з країнами Європейського союзу»

Виконавець:

Студент (ка) 44П групи факультету ФЕУП

Гузинська Аліна Миколаївна
(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., ст. викладач кафедри ЕПУБ

(науковий ступінь, вчене звання)

Подмазко Олексій Михайлович
(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Одеса 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки та управління підприємництвом

Кафедри статистики та математичних методів в економіці та
 економіки, права та управління бізнесом

Освітній ступінь бакалавр

Спеціальність 051 «Економіка»
 (шифр та назва спеціальності)

Освітня програма «Бізнес-економіка та аналітика»
 (назва освітньої програми)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувачка кафедри _____

(підпис)

“ — ” _____ 2024 р.

З А В Д А Н Н Я

на кваліфікаційну роботу бакалавра

Гузинської Аліни Миколаївни

(прізвище, ім'я, по батькові студента)

1. Тема роботи «Статистичне дослідження зовнішньоекономічних зв'язків України з країнами Європейського союзу»,

(назва теми)

науковий керівник роботи Подмазко Олексій Михайлович, канд. екон. наук, ст. викладач кафедри ЕПУБ,

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ініціали)

затверджені наказом вищого навчального закладу № 216 від 26.12.2023 р.

Термін здачі студентом закінченої роботи “31” травня 2024 р.

2. Вихідні дані до роботи: Метою кваліфікаційної роботи є проведення аналізу зовнішньоекономічних зв'язків України з країнами Європейського союзу

3. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити). Розглянути теоретичні та методологічні питання щодо статистичного аналізу зовнішньоекономічних зв'язків України з країнами ЄС. Проаналізувати динаміку показників, що впливають на ефективність економічного розвитку України, а також показників впливу на економічне зростання країн Європейського союзу. Проаналізувати вплив економічних факторів на зовнішньоекономічні зв'язки України з країнами ЄС та оцінити рівень конкурентоспроможності України у порівнянні з країнами ЄС. Розрахувати прогнозні показники економічного розвитку України.

Графіки для відображення: динаміки рівня експортно-імпортних операцій України та країн Європейського союзу; географічна структура експорту та імпорту товарів та послуг України та ЄС; динаміка інвестицій країн Європейського союзу в Україну, д Динаміка сальдо руху капіталів та його складових в Україні та інше.

5. Дата видачі завдання “22” січня 2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Затвердження плану роботи	лютий, 2024	
2	Складання бібліографії	березень, 2024	
3	Подання науковому керівнику: Розділ 1	березень, 2024	
	Розділ 2	квітень, 2024	
	Розділ 3	травень, 2024	
4	Здача закінченої роботи на кафедрі	31.05.2024	
5	Захист роботи на кафедрі (малий захист)	05.06.2024	

Студент

(підпис)

Гузинська А.М.

(прізвище та ініціали)

Науковий керівник

(підпис)

Подмазко О.М.

(прізвище та ініціали)

Рішення комісії про попередній (малий) захист кваліфікаційної роботи бакалавра від «05» червня 2024 року

Члени комісії:

1. Милашко О.Г., к.е.н., доцент _____
(прізвище та ініціали, науковий ступінь, вчене звання, підпис)

2. Подмазко О.М., к.е.н. _____
(прізвище та ініціали, науковий ступінь, вчене звання, підпис)

3. Самотоєнкова О.В., к.е.н., доцент _____
(прізвище та ініціали, науковий ступінь, вчене звання, підпис)

Віза завідувачки кафедри
статистики та ММЕ:

Ольвінська Ю.О.

(прізвище та ініціали)

«05» червня 2024 р.

(підпис)

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ	
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ	8
1.1. Сутність та форми зовнішньоекономічних зв'язків.....	8
1.2. Теоретичні концепції дослідження зовнішньоекономічної діяльності країн.....	12
1.3. Система статистичних показників та складові оцінювання зовнішньоекономічних зв'язків України з ЄС.....	17
РОЗДІЛ 2. СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ	
ЗВ'ЯЗКІВ УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ ЄС.....	23
2.1. Аналіз динаміки експортно-імпортних операцій України з країнами ЄС..	23
2.2. Аналіз динаміки руху капіталів між Україною та країнами ЄС.....	27
2.3. Дискримінантна модель зовнішньоекономічного розвитку України.....	34
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА	
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІ ЗВ'ЯЗКИ УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ ЄС.....	43
3.1. Аналіз впливу економічних факторів на зовнішньоекономічні зв'язки України з країнами ЄС	43
3.2. Оцінка рівня конкурентоспроможності України у порівнянні з країнами ЄС.....	49
3.3. Прогнозування економічного розвитку України.....	55
ВИСНОВКИ	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	71
ДОДАТКИ	75

ВСТУП

Актуальність теми. З моменту отримання незалежності і до сьогодні Україна намагається відновити економічну стабільність і досягти розвитку, проте постійні перепони такі, як: криза, епідемія, воєнний стан - перешкоджають досягненню цілей.

Державний розвиток кожної країни супроводжується певним економічним законам, що характеризуються невід'ємністю економіки у зовнішньоекономічних стосунках.

Враховуючи світові зрушення, у всіх сферах розвитку держави важко не помітити, що будь-якій сучасній країні важко розвиватися і навіть існувати ізольовано і не брати участь у міждержавних масштабних процесах.

На сьогоднішній день країни мають так званий «симбіоз», впливаючи одна на одну з економічної сторони, соціальної, політичної і навіть культурної.

Зовнішньоекономічні зв'язки являються однією з найскладніших сфер економіки, що являє собою сукупність форм співпраці між окремими країнами та формується на основі поділу праці на макрорівні.

Не один рік Україна намагається стати частиною Європейського союзу (ЄС) не тільки географічно, а й на соціальному і політичному рівні, однак сучасні проблеми стають на заваді.

У перші роки незалежності України були чітко сформовані основні напрямки її зовнішньої політики, зокрема і економічної.

Основним стратегічним партнером названо Європейський Союз і прийнято курс на євроінтеграцію. Актуальність дослідження відносин між Україною та Європейським Союзом набуває особливої ваги особливо спираючись на останні події, оскільки Україна дійшла до позначки претендента до вступу в Європейський союз.

Для формування зовнішньоекономічних зв'язків важливим етапом є побудова свободи на рівні торгівлі з країнами ЄС.

Проблематикою зовнішньоекономічних зв'язків України з країнами

Європейського союзу досліджували: Саркісян Л.Г. та Іщук Л.Г., Шкурупій О.В., Сьомченко В.В., Ільченко Д.А., Степанкова А.А., Осадча Н.В., Погорєлова Т.В. та Гузинська А.М., Богдар Д.О., Лизун М.В., Заячківська Г., Момот О.І., Демченко А.О. та багато інших. Однак наявна низка теоретично-практичних проблем, які на превеликий жаль, досі залишилися нероз'яснені до кінця.

Метою даного дослідження є теоретичні, методичні та прикладні аспекти стану та розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України з країнами ЄС.

Поставлена мета обумовлює вирішення низки **завдань**:

- визначити сутність, форми та функції зовнішньоекономічних зв'язків;
- дослідити теоретичні концепції щодо зовнішньоекономічної діяльності країни;
- проаналізувати систему статистичних показників та методи оцінювання зовнішньоекономічних зв'язків України з ЄС;
- проаналізувати експортно-імпорتنі операції України з країнами ЄС;
- проаналізувати рух капіталів між Україною та ЄС;
- промодельовати зовнішньоекономічний розвиток України;
- проаналізувати вплив факторів на зовнішньоекономічні зв'язки України з ЄС;
- оцінити конкурентоздатність України у порівнянні з країнами ЄС;
- спрогнозувати динаміку економічного розвитку України.

Об'єкт дослідження – зовнішньоекономічні зв'язки України з країнами Європейського союзу.

Предмет дослідження – аналіз та оцінка торговельних, інвестиційних та інших економічних відносин між Україною та державами-членами Європейського Союзу.

Методи дослідження. Задля вирішення поставлених у дипломній роботі завдань було використано загальнонаукові та спеціальні методи. Зокрема, за допомогою методів описання, порівняння та спостереження проаналізовано наукові підходи до поняття зовнішньоекономічної діяльності та зроблено порівняльний аналіз зовнішньої торгівлі України з країнами ЄС; за допомогою

дискримінантного аналізу та інших методів статистичного аналізу було проаналізовано ефективність економічного розвитку України, було застосовано графічний метод задля ефективнішої демонстрації результатів аналізу. Також для розрахунку статистичних даних було використано програму для роботи з електронними таблицями Microsoft Excel.

Інформаційною базою дослідження є статистичні дані Державної служби статистики України, законодавча база України, Національний банк України, Світовий банк, Міністерство фінансів України.

Також в ході виконання даної роботи було розглянуто, проаналізовано та систематизовано концепції та положення монографічних досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених, збірники наукових праць та статті періодичних видань.

Основні результати дослідження, викладеного в даній роботі, були оприлюднені на наукових конференціях у вигляді тез та статті.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ

1.1. Сутність та форми зовнішньоекономічних зв'язків

Революція цивілізації являється глобальним поштовхом у розвитку будь-якої держави, яка базується на об'єднанні різних держав у міжнародні господарські зв'язки.

Розвиток будь-якої країни формується за загальноекономічними законами, що характеризує економічну пріоритетність у міжнародних стосунках.

У різних країнах світу розвиток економіки відбувається нерівномірно, що в свою чергу, загострює необхідність у розширенні міжнародного партнерства, що базується на розвитку міжнародного ринку:

- 1) ринку товарів або послуг;
- 2) ринку праці;
- 3) фінансового ринку;
- 4) ринку інформаційних технологій та ін.

Крім вищезазначеного міжнародному партнерству характерний науково-технічний обмін, виробничий обмін, імпорт сировини, культурний обмін та інші зовнішньоекономічні зв'язки.

Загалом необхідно розібратися, що собою представляють зовнішньоекономічні зв'язки.

Зовнішньоекономічні зв'язки являються однією з найскладніших сфер економіки, яку поділяють на історичну та економічну категорії [1].

Якщо розглядати зовнішньоекономічні зв'язки як історичну категорію можна зазначити, що дані зв'язки є виключно цивілізаційним продуктом. Вони з'явилися та розвивалися з моменту виникнення держави.

Важливим етапом розвитку зовнішньоекономічних зв'язків був розклад феодального господарства, що супроводжувався розвитком товарного господарства, ремесла, розширеного відтворення; формуванням великого

обсягу капіталу; переходом в систему товарно-грошових відносин та впровадженням міжнародного обміну в економічній сфері держави [2, с. 310].

Якщо розглядати економічний підтекст зовнішньоекономічних зв'язків варто зауважити, що дані зв'язки виступають як система двосторонніх економічних відносин, що виникають при взаємодії держав та економічних суб'єктів будь-якої держави через рух ресурсів. Ці відносини охоплюють будь-який сектор державної економіки у тому числі виробничу, торговельну, інвестиційну, а також фінансову діяльність [3, с. 247].

Зовнішньоекономічні зв'язки виступають комплексною системою різних форм міжнародного партнерства між державами і їх суб'єктами у будь-якій сфері економіки [3, с. 247].

Дані зв'язки виступають масштабним комплексом різноманітних напрямів, методів переміщення різних видів ресурсів та форм між суб'єктами зовнішньоекономічного партнерства.

Сутність даних зв'язків проявляється у їх функціях (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Функції виконання зовнішньоекономічних зв'язків

№	Назва	Характеристика
1	Організація та обслуговування міжнародного обміну природними ресурсами і результатами праці в їх речовій та вартісній формах	Характеризується отриманням продукції, створеної за допомогою природних ресурсів і продуктів, котрі отримали в результаті поділу праці на міжнародному рівні, конкретними споживачами через обмін та згідно результатів праці в їх речовій та вартісній формі.
2	Міжнародне визначення споживаної вартості продуктів міжнародного поділу праці	Характеризується завершенням акту товарно-грошових відносин та припинення обміну грошей на продукт поділу праці на міжнародному рівні, результатом чого виступає практична значимість, яка одержує міжнародне визнання.
3	Організація міжнародного грошового обігу	Характеризується створенням умов для нескінченного фінансового руху під час здійснення різних розрахунків за допомогою механізму зовнішньоекономічних зв'язків.

Джерело: складено автором за матеріалами [4]

Зовнішньоекономічні зв'язки виступають сукупністю форм і методів зовнішньоекономічних відносин між країнами.

Основними формами зовнішніх економічних відносин виступають [5, 26]:

- міжнародна торгівля товарами - обмін товарами та послугами між країнами;
- міжнародний рух капіталу - вигідне переміщення грошей між країнами;
- кредитно-фінансові зв'язки між країнами - фінансова допомога між країнами, що характеризується запозиченням коштів на соціально-економічні потреби;
- науково-технічне партнерство - форма співпраці між країнами з метою обміну знаннями, технологіями та інноваціями для спільних досліджень і розвитку нових продуктів або послуг;
- обмін послугами на міжнародному рівні - процес, за якого країни надають послуги своїм контрагентам в обмін на послуги власного виробництва або інші вигоди;
- міжнародний туризм - “сукупність складових: продуктів, сервісу, об'єктів показу та виробничих одиниць, пропонованих індивідуальним споживачам або групам споживачів, які тимчасово залишили місце постійного проживання і подорожують у певні туристичні пункти призначення (дестинації)” [6, с. 82];
- культурна співпраця - процес обміну та спільної роботи у сфері культури між різними країнами;
- кооперація виробництва - форма співпраці між країнами, що характеризується спільною метою виробництва конкретної продукції;
- формування спільних підприємств та організацій на міжнародному рівні - може включати у себе співпрацю між компаніями з різних країн для спільного виробництва товарів або надання послуг, а також створення міжнародних організацій для координації спільних дій;
- міжнародна міграція - переміщення людей через державні кордони, часто з метою пошуку кращих можливостей.

Класифікація даних зв'язків характеризується їх поділом на групи за

певними ознаками (рис. 1.1.).

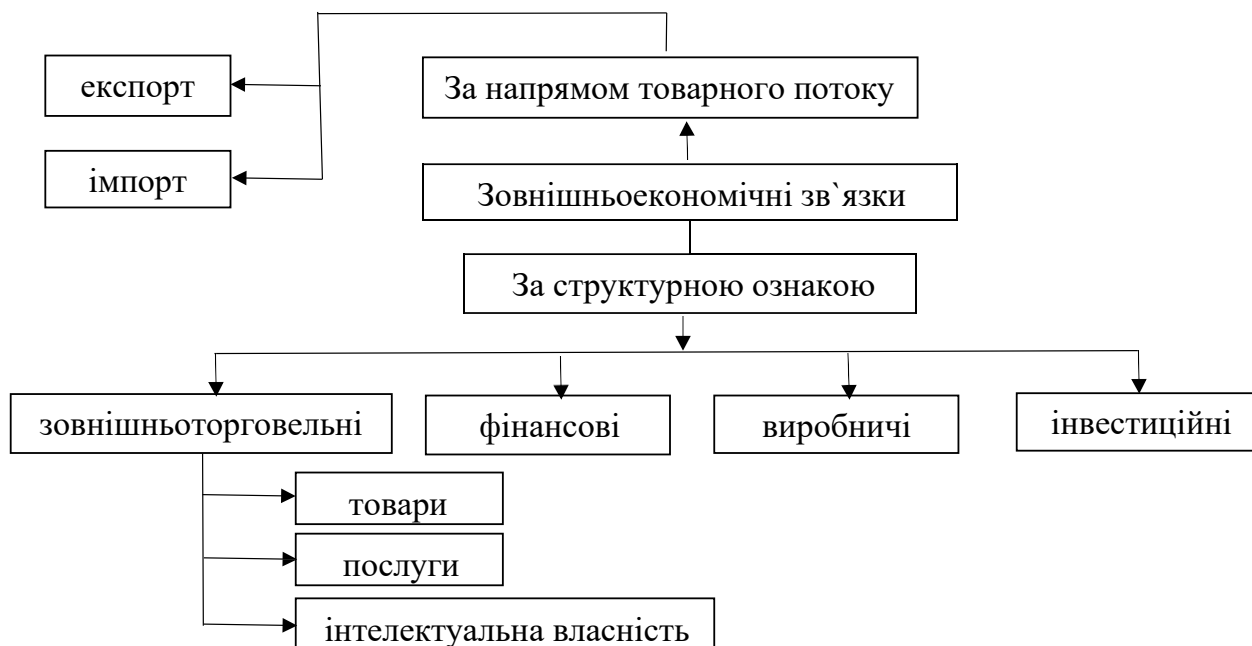

Рис. 1.1. Класифікація зовнішньоекономічних зв'язків

Джерело: складено автором за даними [3, с. 250]

Отже, зовнішньоекономічні зв'язки це сукупність різних форм співробітництва між країнами у різних економічних галузях. До форм зовнішньоекономічних зв'язків належать: міжнародна торгівля товарами, міжнародний рух капіталу, кредитно-фінансові зв'язки, науково-технічне партнерство, міжнародний туризм, кооперація виробництва, культурна співпраця тощо.

На сьогоднішній день прийнято вважати, що зовнішньоекономічні зв'язки виступають факторами збільшення національного доходу, економії витрат господарства та прискорення науково-технічної еволюції.

Завдяки даному механізму міжнародного партнерства розвивається промисловість, сільське господарство, торгівля, сфери послуг і фінансові установи.

1.2. Теоретичні концепції дослідження зовнішньоекономічної діяльності країн

Зовнішньоекономічна діяльність між країнами виступає цікавим об'єктом для досліджень, адже завдяки йому спеціалісти мають можливість проаналізувати економічні взаємовідносини між країнами, спрогнозувати розвиток економіки на світовому рівні, проаналізувати чинники-фактори, які впливають на розвиток держави та висунути певні стратегії до подальшої ефективності її розвитку.

Відповідно до Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність" від 17 січня 2019 року зовнішньоекономічною діяльністю називається "діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, а також діяльність державних замовників з оборонного замовлення у випадках, визначених законами України, побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами" [7].

Окрім затвердженого Законом України "Про зовнішньоекономічну діяльність" визначення щодо зовнішньоекономічної діяльності існує багато інших трактувань даного поняття.

"Зовнішньоекономічна діяльність – це діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, побудована на відносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами" [8].

"Зовнішньоекономічна діяльність – різновид діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання та іноземних господарських суб'єктів, побудована на договірних (контрактних) взаємовідносинах між ними" [9].

"Зовнішньоекономічна діяльність являє собою багатомірну цілісну систему господарювання. Вона залучає до себе дві основні підсистеми: зовнішньоторговельну та міжнародну виробничо-інвестиційну діяльність" [10, с. 7].

"Зовнішньоекономічна діяльність є рушійним важелем забезпечення

підприємств міжнародними замовленнями та клієнтами, що здатний задовольнити постійно зростаючу потребу у збільшенні економічної вигоди" [11, с. 2].

"Зовнішньоекономічна діяльність – система економічних відносин, які складаються в процесі обміну ресурсами всіх видів між державами та їх економічними суб'єктами. Ці відносини включають усі аспекти економічного життя держави: виробництво, торгівлю, фінанси, інвестиційну сферу" [12, с. 8].

"Зовнішньоекономічна діяльність підприємства – це сфера господарської діяльності, пов'язана з міжнародною виробничою і науковотехнічною кооперацією, експортом та імпортом продукції, виходом підприємства на зовнішній ринок" [13, с. 11].

Спираючись на запропоновані визначення можна зробити висновок, що зовнішньоекономічна діяльність – це така діяльність, яка базується на міждержавному обміні товарів і послуг у межах норм закону.

Поняття "зовнішньоекономічна діяльність" вважається сучасним, оскільки з'явилося наприкінці ХХ століття, з моментом дозволу підприємствам виходити на міжнародний ринок [14, с. 8].

На думку більшості дослідників, значення зовнішньоекономічної діяльності для будь-якої країни постійно зростає, оскільки спираючись на історичну ланку державного розвитку більшості країн світу, просування різних форм бізнесу на міжнародну арену підтверджується економічною вигідністю [14, с. 8].

Даний вид діяльності базується на укладанні угод між контрагентами та задоволенні їх економічно-ділових інтересів.

Дослідження зовнішньоекономічної діяльності побудовані на ряді теоретичних концепцій таких видатних осіб, як: Д. Рікардо, А. Сміт, М. Портер, Е. Хекшер, Б. Олін, Дж. Такер, Р. Вернон та інших.

В таблиці 1.2. розглянемо та проаналізуємо фундаментальні теоретичні концепції з зовнішньоекономічної діяльності країн.

Таблиця 1.2

Базові теоретичні концепції зовнішньоекономічної діяльності країн світу

№	Назва	Представник и	Характеристика
1.	Ранній меркантилізм	У. Стаффорд, Г. Скаруффі, Б. Даванзатті, Х. Маріана	Для досягнення позитивних результатів у торгівлі на міжнародній арені важливими умовами було: 1) збільшення цін на експортні товари; 2) обмеження імпорту товарів; 3) заборона на вивіз цінного металу за кордон.
2.	Пізній (зрілий) меркантилізм	Т. Мен, Л. Робертс, Ч. Девантант, Е. Міселден	Характерними рисами виступають лояльніші умови, порівняно з раннім меркантилізмом: 1) знімалися жорсткі обмеження з імпорту товарів; 2) дозволили експорт цінного металу та валюти; 3) політика торгівлі базувалася на принципі перекупники.
3.	Теорія абсолютних переваг	Адам Сміт Девід Рікардо	Базується на законах виробництва та поділі праці між країнами. Доводить, що при міжнаціональному обміні розвивається конкурентоспроможність на виробничому рівні та надає вартості тому, що було безнадійним
4.	Теорія порівняльних переваг	Девід Рікардо	Базується на тому, що країна має виробляти і вивозити за кордон ті товари та послуги, які мають найбільшу перевагу та попит. Стверджує, що у випадку капітального застою на міжнародному ринку можна зробити обмін кількості одиниць національної праці на іноземну. Впевнений, що вільна торгівля конче необхідна для оптимізації використання праці.
5.	Теорія міжнародної вартості	Джон Стюарт Милль	Стверджує, що ціна при обміні формується з урахуванням попиту на товар/послугу у такій мірі, що сукупність експорту країни повинна перевищувати її імпорт. Доводить, що найбільшу вигоду отримують ті країни, товари яких мають найбільший попит закордоном.
6.	Теорія витрат заміщення	Г. Хеберлер	ЗЕД супроводжується оптимізацією користування виробничим потенціалом будь-якої країни. Стверджує, що темп економічного розвитку можна спланувати за умови вільного користування іноземним капіталом всередині країни.
7.	Шведська школа	Елі Хекшер Бертіль Олін	Базується на тому, що країна має виробляти і вивозити за кордон ті товари та послуги, які мають найбільшу перевагу та попит. Вважає, що еволюція товарів витісняє рухливість факторів виробництва.
8.	Теорема HOS	Поль Самуельсон	«У випадку однорідності факторів виробництва, ідентичності техніки, досконалої конкуренції і повної еволюції товарів світовий обмін вирівнює ціну факторів виробництва між країнами» [10, с. 69]
9.	Парадокс Леонтьєва	В. Леонтьєв	Спростовує теорію Хекшера. Стверджує, що запорукою ефективності економічного розвитку є не тільки кількість виміри факторів виробництва, але й ефективність комбінування даних факторів, технічний прогрес, рівень попиту, характеристика ринкової активності тощо.

Джерело: складено автором за матеріалами [10, с. 25; 14, с. 68-69]

Найперші обґрунтування та аналізи зовнішньоекономічної діяльності були висвітлені ще наприкінці XV століття, котрі належали англійському економістові У. Стаффорду та італійському банкірові Г. Скаруффі. Основою їх думок слугувала доктрина "грошового балансу" [10, с. 25]. Їх теоретичні концепції прийнято відносити до раннього меркантилізму (монетаризму). Прихильники даної концепції стверджували, що ефективність економіки держави полягає у принципі "продай більше - купи менше".

У другій половині XVI століття почала розвиватися теорія пізнього меркантилізму, за основу якої висунуто теорію активного торговельного балансу, корту підтримували такі видатні вчені як: Л. Робертс, Ч. Девантант, Е. Міселден та багато інших [16, с. 325].

У порівнянні з раннім меркантилізмом пізній етап полягає у принципі "купи по-дешевше - продай по-дорожче". Представником зрілого меркантилізму прийнято вважати Томаса Мена, який започаткував теорію торгового балансу та висвітлив її у своїй праці "Багатство Англії у зовнішній торгівлі" [16, с. 325-326]. Він засуджував позицію першовідкривачів раннього меркантилізму, виступаючи проти ідеї заборонити вивіз цінних металів із країни. На його думку, використання золота і срібла як товару у міжнародній торгівлі є правомірним діянням, оскільки таке діяння збільшує прибуток і являється досить вигідним. Також Т. Мен являвся прихильником розвитку вітчизняної промисловості і виступав за заміну експорту сировини, на експорт готової продукції [16, с. 326].

Великий вклад у розвиток державної економіки зробив основоположник сучасної економічної теорії, започатківець вільного ринку та антимеркантиліст Адам Сміт. Він знаходиться у рядах тих дослідників, котрі прагнули побороти помилки меркантилістичної політики. Основними ознаками його системи прийнято вважати свободу торгівлі і невтручання держави в економіку. Сміт був впевнений, що контроль держави тільки сповільнює економічний розвиток і процвітання суспільстві. На його думку, державна влада повинна

контролювати виключно правоохоронну ланку країни, її оборону від зовнішніх джерел руйнування та сприяти розвитку тієї частини господарської діяльності, з якою не в змозі впоратися окрема особа [17]. Також Адам Сміт був впевнений, що не тільки продаж товарів і послуг на світовому рівні є вигідним для економічної стабільності будь-якої країни, ай купівля тієї ж продукції.

Девід Рікардо продовжив вивчення системи Сміта і навіть удосконалив її, ввівши положення про порівняльну перевагу у витратах виробництва. У своїй праці "Основи політичної економії і оподаткування" він висвітлив необхідність зовнішніх торговельних відносин між країнами і описав вигоду для обох сторін, пов'язаних такими відносинами. Суть теорії, яку розвинув Рікардо, полягає у вигідності міжнародної спеціалізації країни при виготовленні продукції, що виготовляється з мінімальними витратами порівняно з товарами, що мають повну перевагу порівняно з іноземними джерелами виробництва [16, с. 325]. Тобто це означає, що країна має перевагу у виробництві товарів/послуг, якщо її альтернативні витрати менші ніж у іншої країни. Дана теорія супроводжується ідеєю забезпечення ефективного виробництва та конкурентоспроможності країни на міжнародному ринку.

Джон Стюарт Мілль являється британським філософом та політичним економістом. У своїх дослідженнях зовнішньоекономічної діяльності брав за основу доктрину Девіда Рікардо і продовжував її удосконалювати. Подібно до Рікардо, Дж. Ст. Мілль не бачив різниці між вартістю та ціною виробництва і це блокує йому дійти до суті визначення місця основного капіталу як вартісного чинника товару [14, с. 31]. Мілль приходить до висновку, що, подібно до будь-якої праці, капітал також є джерелом вартості, що створює цю вартість.

Спираючись на дані таблиці 1.2 хочу виділити саме Василя Васильовича Леонтьєва. Не дивлячись на своє російське коріння, цей дослідник являється американським економістом, котрий отримав за свої оригінальні дослідження Нобелівську премію. У своїй діяльності він займався вивченням щодо гнучкості попиту та пропозиції, статистичними дослідженнями обчислення

промислової концентрації, поясненням закономірностей міжнародно торгівлі. Він зробив великий вклад у розвиток економіки адже на сьогоднішній день майже всі країни світу використовують його методи для економічного планування, бюджетного управління, статистичного аналізу тощо [15].

На мою думку, суперечлива теорія Леонтьєва являється завершеною і практичною, адже вона демонструє суперечливість між внутрішнім економічним розвитком та зовнішньоекономічною діяльністю країни. Парадокс Леонтьєва виступає ефективним методом розвитку зовнішньоекономічної діяльності країни, адже саме він робить акцент не тільки на розвитку виробництва тої чи іншої продукції та на попиті, а ще й на аналізуванні допоміжних факторів розвитку економіки. Крім того парадокс Леонтьєва ефективно пояснює нетривіальні торговельні потоки, підкреслює роль економічної структури, стимулює дослідження і має прикладне значення для економічної політики.

1.3. Система статистичних показників та складові оцінювання зовнішньоекономічних зв'язків України з ЄС

Зовнішня торгівля являється специфічним показником розвитку економіки будь-якої країни, суб'єктами якої виступають підприємницькі структури, корті пов'язані з реалізацією продукції (товарів/послуг) на світовому ринку.

Зовнішня торгівля України - це об'єкт державного регулювання країни, що пов'язаний з торговельним балансом України [18, с. 385]. Даний об'єкт потребує глибокого дослідження. Статистичні показники та методика оцінки зовнішньоекономічних зв'язків України, наприклад, з ЄС являються вирішальним інструментом досліджень, задачами якого виступає спрощення процедури прийняття стратегічних рішень для подальшого розвитку економіки. Дані показники надають можливість аналізувати та прогнозувати ефективність таких факторів впливу на економіку, як:

- 1) торгівля;
- 2) інвестиції;
- 3) економічні взаємовідносини між Україною та ЄС, тощо.

Розкритий потік інформації та оцінювання допомагає уряду держави планувати стратегії та підвищувати рівень конкурентоспроможності країни на макроекономічному рівні.

До статистичних показників аналізу зовнішньоекономічної діяльності будь-якої країни слід віднести: обсяг торгівлі, інвестиційні потоки, темп зростання економіки, вартісний обсяг експорту та імпорту, зовнішній обіг країни, зовнішньоторговельне сальдо товарів та послуг та інше.

Варто розуміти, що оцінювання будь-якого об'єкта дослідження потребує систематичності та багатокритерійності. Саме глибоке та детальне аналізування спроможне продемонструвати реальний стан економічних відносин на макрорівні, їх перспективи та можливість до зміцнення (див. рис. 1.2.).

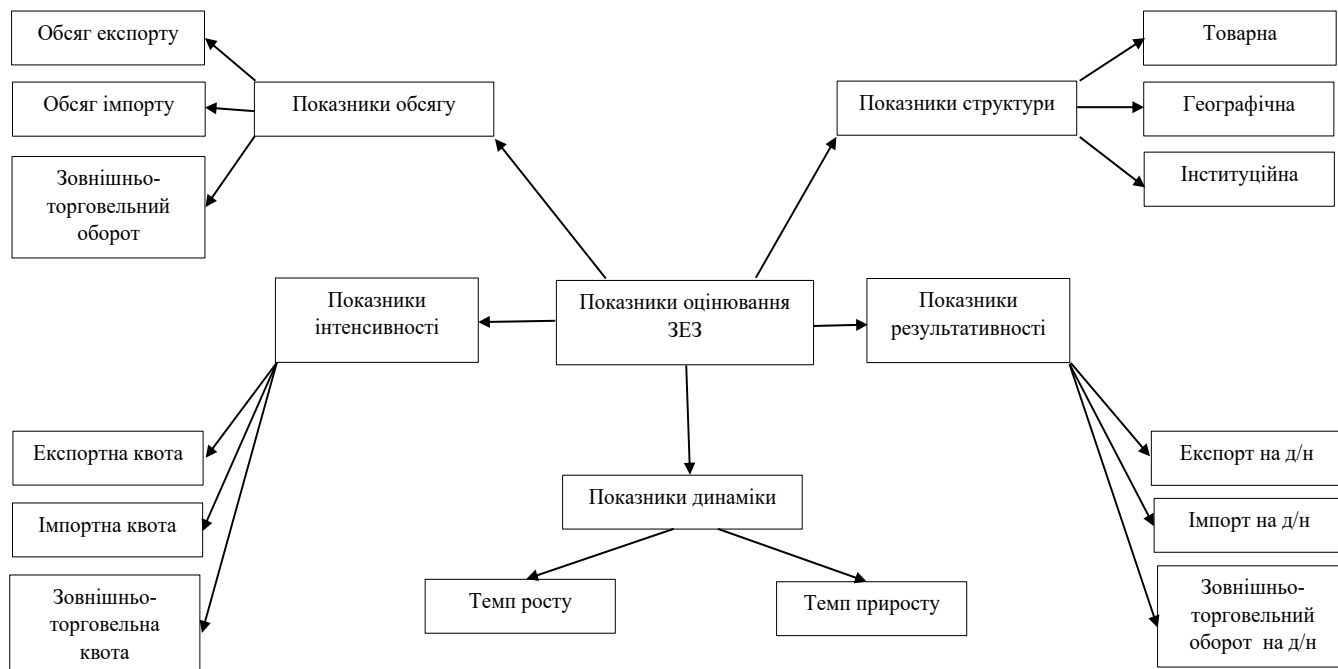

Рис. 1.2. Показники оцінювання зовнішньоекономічних зв'язків

Джерело: складено автором за даними [19]

Для чіткого формування уявлень про зовнішньоекономічні відносини та адекватної її оцінки необхідно враховувати чинники-фактори, які характеризують розвиток таких зв'язків [15], наприклад:

- 1) процеси глобалізації економіки країн світу;
- 2) участь країн в різних інтеграційних об'єднаннях;
- 3) міжнародний поділ праці;
- 4) тенденцію кон'юнктури ринку на макроекономічному рівні;
- 5) геополітичне положення країни;
- 6) ресурсний потенціал національної економіки тощо.

Оцінювання та аналіз зовнішньоекономічної діяльності виступають ключовими елементами до відкриття шляхів розвитку фінансово-економічного сектору як окремого підприємства, виставленого на світовий ринок, так і країни в цілому, що сприяє визначенню можливих ризиків/можливостей, розробці стратегій для ефективного управління зовнішньоекономічною діяльністю, досягнень позитивних результатів. На основі таблиці 1.3 варто проаналізувати основні етапи оцінювання ефективності зовнішньоекономічної діяльності.

Таблиця 1.3

Етапи діагностики ефективності зовнішньоекономічної діяльності

Послідовність	Назва	Характерні ознаки															
I етап	Етап інформаційно-аналітичного забезпечення	1) аналіз зовнішньоекономічного середовища: - аналіз політичних факторів впливу на ЗЕД; - аналіз економічних факторів впливу на ЗЕД; - аналіз законодавчо-правових факторів впливу на ЗЕД та інших; 2) визначення питомої частки обсягів зовнішньоекономічної діяльності в господарській діяльності;															
II етап	Аналітично-розрахунковий	3) підготовка даних управлінського обліку щодо зовнішньоекономічних операцій; <tr> <td></td><td></td><td>4) обробка інформації фінансової звітності;</td></tr> <tr> <td></td><td></td><td>5) розподіл витрат/доходів за напрямками/операціями ЗЕД.</td></tr> <tr> <td></td><td></td><td>1) формування ієрархії діагностичних показників для проведення інтегральної оцінки;</td></tr> <tr> <td></td><td></td><td>2) визначення системи діагностичних показників по кожному напрямку/операції ЗЕД;</td></tr> <tr> <td></td><td></td><td>3) розробка еталонного рівня значень</td></tr>			4) обробка інформації фінансової звітності;			5) розподіл витрат/доходів за напрямками/операціями ЗЕД.			1) формування ієрархії діагностичних показників для проведення інтегральної оцінки;			2) визначення системи діагностичних показників по кожному напрямку/операції ЗЕД;			3) розробка еталонного рівня значень
		4) обробка інформації фінансової звітності;															
		5) розподіл витрат/доходів за напрямками/операціями ЗЕД.															
		1) формування ієрархії діагностичних показників для проведення інтегральної оцінки;															
		2) визначення системи діагностичних показників по кожному напрямку/операції ЗЕД;															
		3) розробка еталонного рівня значень															

Продовження таблиці 1.3

		діагностичних показників (у тому числі за рахунок нормалізації індикаторів); 4) обчислення відхилень фактичних значень від еталону значення діагностичних показників; 5) обчислення інтегрального показника ефективності зовнішньоекономічної діяльності.
III етап	Управлінський	1) аналітичне опрацювання розрахунків, формування логічного висновку; 2) обґрунтування резервів функціонування і розвитку ЗЕД; 3) прийняття управлінських рішень.

Джерело: складено автором за матеріалами [20, с. 105]

Система статистичних показників і методи оцінювання зовнішньоекономічних відносин України з ЄС є важливою частиною розвитку зовнішньоекономічної діяльності, оскільки базується на прийнятті зважених рішень і вдосконаленні наявного прогресу.

В умовах міжнародної інтеграції і не стабілізації економічного росту успіх зовнішньоекономічної діяльності залежить від того, наскільки точно оцінюється ефективність тої чи іншої діяльності на світовому ринку і яким чином відбувається підвищення її результативності.

Під ефективністю розуміється показник правильного використання ресурсів задля забезпечення позитивного кінцевого результату [21, с. 207]. Процес дослідження ефективності зовнішньоекономічної діяльності передбачає використання двох напрямів аналізу [21, с. 207]:

- порівняння стану діяльності на різних етапах;
- оцінювання конкурентних переваг у порівнянні з іншими суб'єктами світового ринку.

Оскільки зовнішньоекономічна діяльність виступає доволі складним і різноманітним процесом на світовому рівні для оцінювання її ефективності не можливо обрати один показник для аналізу серед безлічі. Вибір критерію ефективності залежить від деталей ринкової ситуації та доступності інформації як про зовнішнє та і про внутрішнє середовище, а для того необхідне комплексне оцінювання, що включає аналіз таких показників, як [14, с. 15-16]:

- обсяг зовнішньоторговельного обороту;
- коефіцієнт покриття експорту імпортом;
- динаміка експорту та імпорту;
- товарно та географічна структура експорту та імпорту.

Ефективність зовнішньоекономічної діяльності за методами оцінювання поділяється на такі показники, як [4]:

- абсолютна ефективність, що підтверджується усією сукупністю показників оцінювання;
- відносна ефективність, що підтверджується обраним рядом показників оцінювання.

Оцінка зовнішньоекономічних зв'язків виступає доволі важливим процесом, котрий базується на аналізі ефективності їх міжнародної економічної діяльності. Оцінювання включає в себе такі складові методологічної основи, як [19]:

- 1) принципи;
- 2) організаційну структуру;
- 3) функції;
- 4) методи та інструменти;
- 5) інформаційну базу.

До основним методів оцінювання зовнішньоекономічних зв'язків належать [19]:

- аналіз торговельного балансу;
- аналіз географічної та товарної структури;
- оцінювання динаміки зовнішньоторговельного обороту;
- аналіз зовнішнього ринку;
- аналіз та оцінювання прямих іноземних інвестицій;
- розрахунок індексів конкурентоспроможності;
- оцінка інтенсивності торгових потоків на основі гравітаційних моделей;
- аналіз умов торгівлі тощо.

Отже, оскільки зовнішньоекономічна діяльність виступає доволі

складним і різноманітним процесом на світовому рівні для оцінювання її ефективності не можливо обрати один показник для аналізу серед безлічі. Оцінювання зовнішньоекономічних зв'язків включає в себе такі складові методологічної основи, як: принципи, організаційну структуру, функції, методи та інструменти, інформаційну базу. Процес оцінювання включає в себе аналіз таких складових, як: аналіз торговельного балансу, аналіз географічної та товарної структури, оцінювання динаміки зовнішньоторговельного обороту, аналіз зовнішнього ринку, аналіз та оцінювання прямих іноземних інвестицій, розрахунок індексів конкурентоспроможності, оцінка інтенсивності торгових потоків на основі гравітаційних моделей, аналіз умов торгівлі тощо.

Комплексне застосування цих складових дозволяє всебічно оцінити стан та ефективність зовнішньоекономічних зв'язків, виявити сильні та слабкі сторони, розробити заходи з оптимізації міжнародної економічної діяльності країни чи компанії.

Аналіз та оцінка зовнішньоекономічної діяльності дозволяє правильно планувати та приймати оптимальні рішення, адже найважливішим критерієм ефективності зовнішньоекономічної діяльності будь-якої країни являється прибуток та мінімізація витрат.

РОЗДІЛ 2. СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ ЄС

2.1. Аналіз динаміки експортно-імпортних операцій України з країнами ЄС

Із глобалізацією господарської діяльності на світовому рівні набуває актуальності зовнішня торгівля країни, яка за мету має обмін товарів чи/або послуг на макrorівні. Товарообмін між країнами (продаж-купівля товарів/послуг) посідає одне з провідних місць у економічному розвитку будь-якої країни світу оскільки дане явище супроводжується відсиленням рівня доходної частини державного бюджету через експорт країни-контрагенту [22, с. 2].

Експортом називається безповоротній оплачуваний вивіз товару з однієї країни в іншу (продаж товарів/послуг) [23].

Імпорт виступає процесом безповоротного прийняття замовленого товару від іноземного контрагента (купівля товарів/послуг) [24].

Динаміка експортно-імпортних операцій в Україні має змінну (не постійну) тенденцію. Завдяки таблиці 2.1. (див. Додаток А) проаналізуємо торгівлю України з країнами Європейського союзу за період 2019-2021 роки.

Даній таблиці спостерігаються коливання у загального обсягу як експорту, так і імпорту. На рис. 2.1. можна спостерігати дану тенденцію.

Дані показують, що обсяг експорту товарів та послуг України у 2020 році порівняно з 2019 роком зменшився на 10,3%, а імпорт - зменшився на 4,6%. В свою чергу обсяги експорту та імпорту у 2021 році у порівнянні з попереднім роком суттєво зріс (на 44% та 21,4% відповідно).

Загальну картину загальноекономічної торгівлі України можна вважати позитивною, проте менш позитивним явищем виступає домінування імпорту над експортом: у 2019 році обсяг імпорту перевищує обсяг експорту на 20,5%; у 2020 - на 28,2%; у 2021 - на 8,1%.

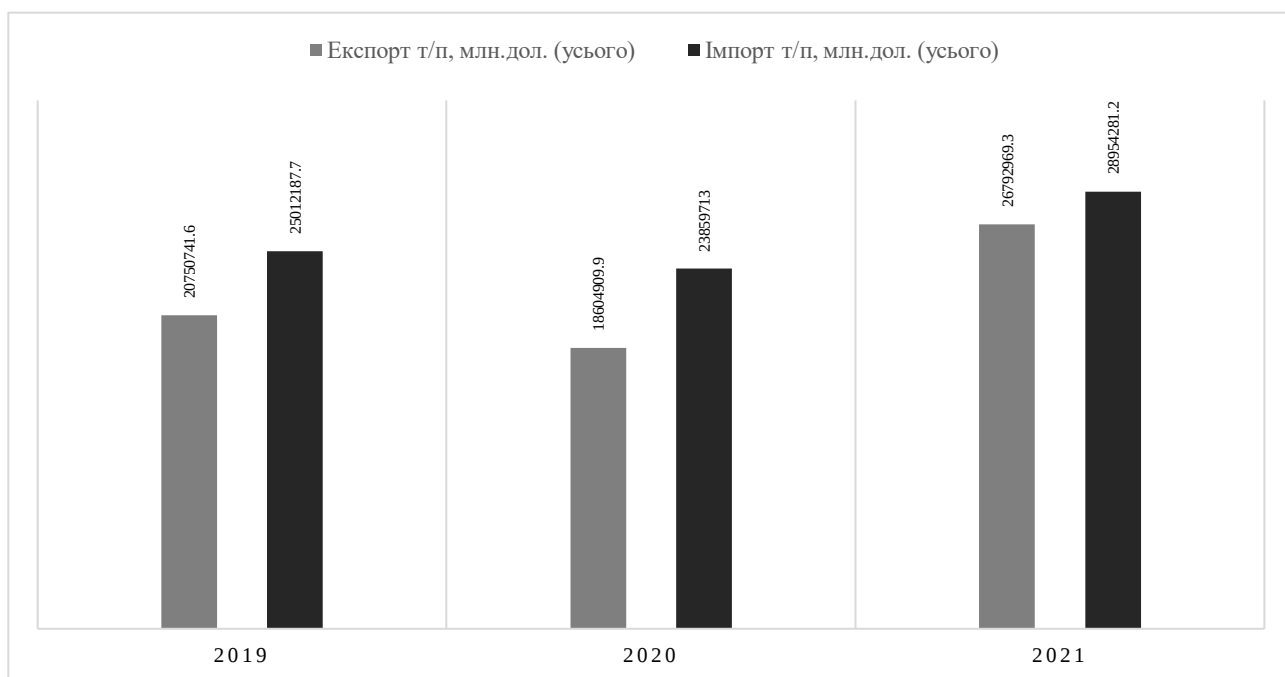

Рис. 2.1. Динаміка експорту та імпорту товарів і послуг України з країнами ЄС за період 2019-2021 роки

Джерело: побудовано автором за даними [25]

За допомогою рис. 2.2. і 2.3. розглянемо динаміку географічної структури зовнішньої торгівлі товарами України за аналізований період.

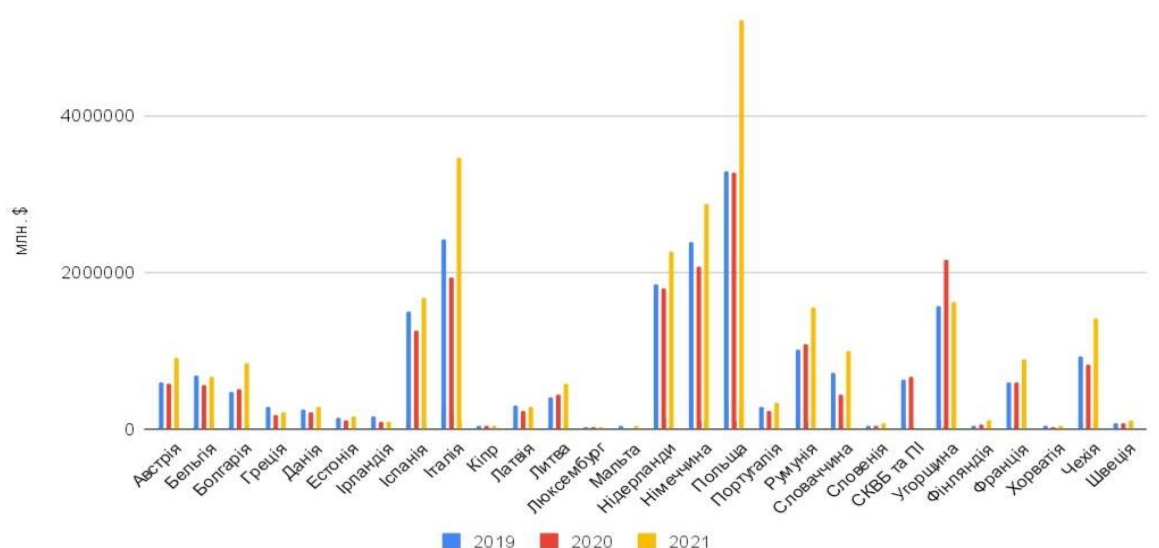

Рис. 2.2. Географічна структура експорту товарами України за 2019-2021 роки

Джерело: побудовано автором за даними [25, 26]

З рис 2.2. можна зробити висновок, що лідерами серед імпортерів української продукції та послуг у складі країн Європейського союзу виступають Польща (19,5% у 2021 році), Італія (19,4% у 2021 році), Німеччина (10,7% у 2021 році), Нідерланди (8,4% у 2021 році) та Іспанія (6,3% у 2021 році), а аутсайдерами - Мальта (0,1% у 2021 році), Люксембург (0,1% у 2021 році), Кіпр (0,2% у 2021 році), Хорватія (0,2% у 2021 році), Словенія (0,3% у 2021 році), Фінляндія (0,4% у 2021 році) та Швеція (0,4% у 2021 році).

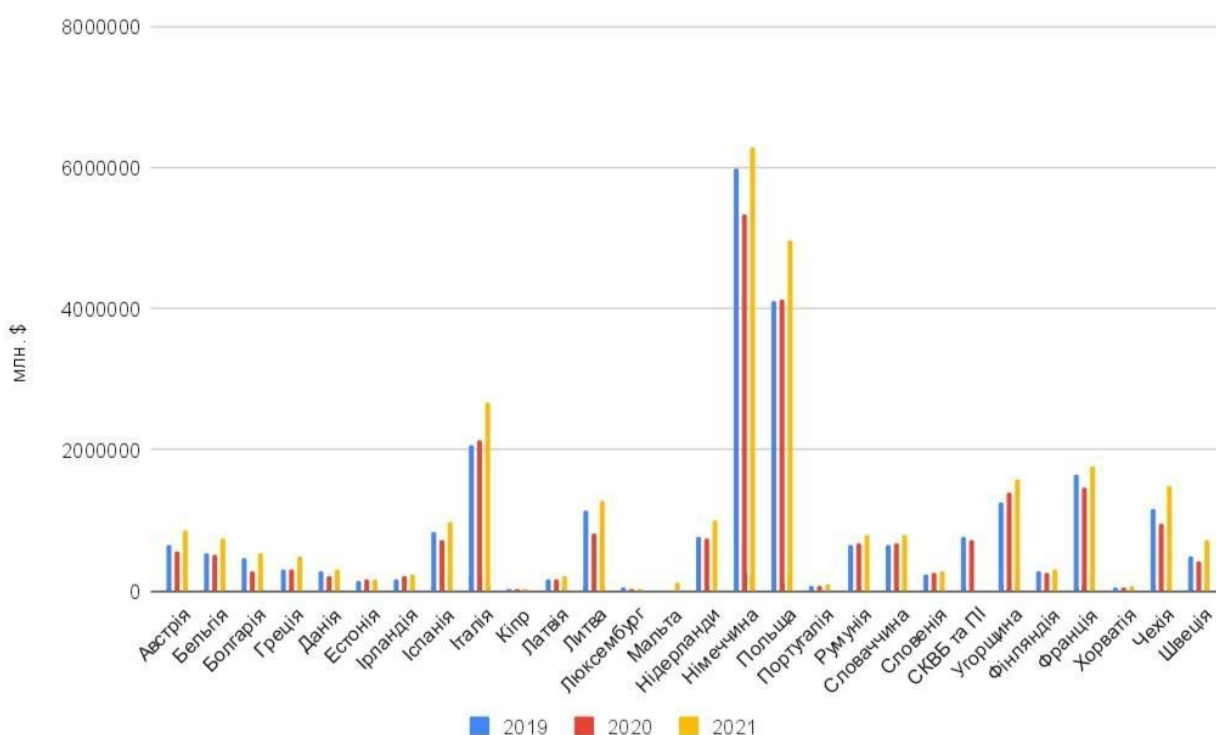

Рис. 2.3. Географічна структура імпорту товарами України за 2019-2021 роки

Джерело: побудовано автором за даними [25, 26]

Згідно графіку на рис. 2.3. можна побачити, що найбільше Україна імпортує з таких країн складу ЄС, як: Німеччина (21,7% у 2021 році) та Польща (17,1% у 2021 році), а найменше - з Кіпру (0,1% у 2021 році), Люксембургу (0,1% у 2021 році), Мальта (0,1% у 2021 році), Хорватії (0,2% у 2021 році) та Португалії (0,3% у 2021 році).

Варто проаналізувати товарну структуру експорту та імпорту України. За допомогою рис. 2.4. та 2.5. (див. Додаток Б) проаналізуємо товарну структуру

експорту та імпорту України за 2022 рік.

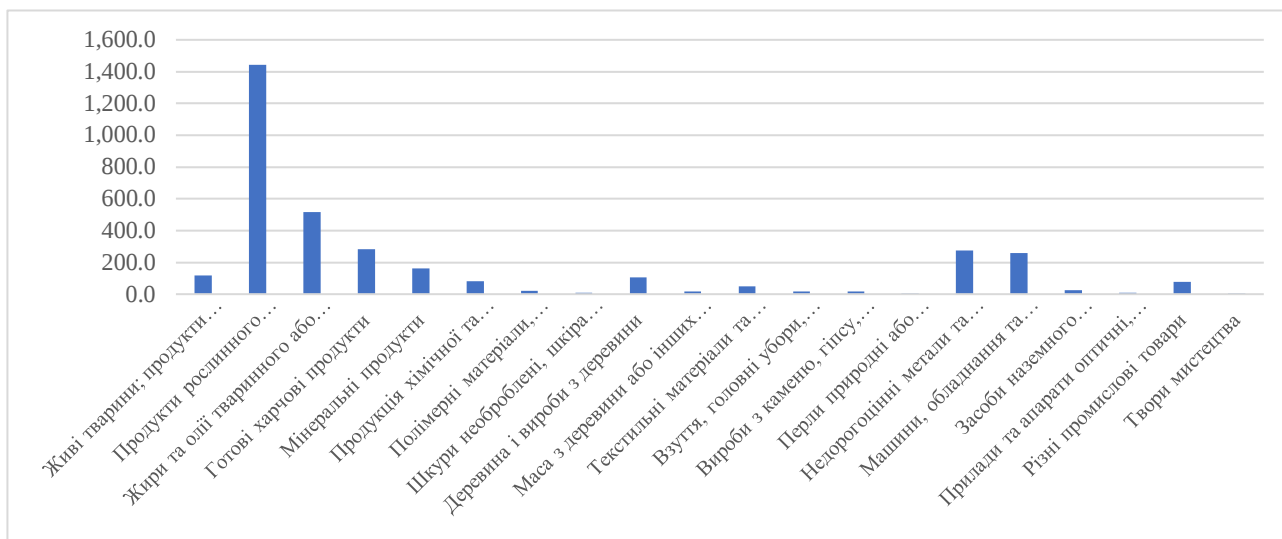

Рис. 2.4. Аналіз товарної структури експорту України за 2022 році

Джерело: побудовано автором за даними [Додаток Б]

Можемо спостерігати, що у 2022 році обсяг експорту склав 3486,5 млн. дол. США, у тому числі 41,4% від загального обсягу становить експорт продуктів рослинного походження, що займає найбільшу частку експорту, а найменшу, не враховуючи товари мистецтва (0,00% від загального експорту), експорт необробленої шкіри та оптичних приладів/апаратів – по 0,3%.

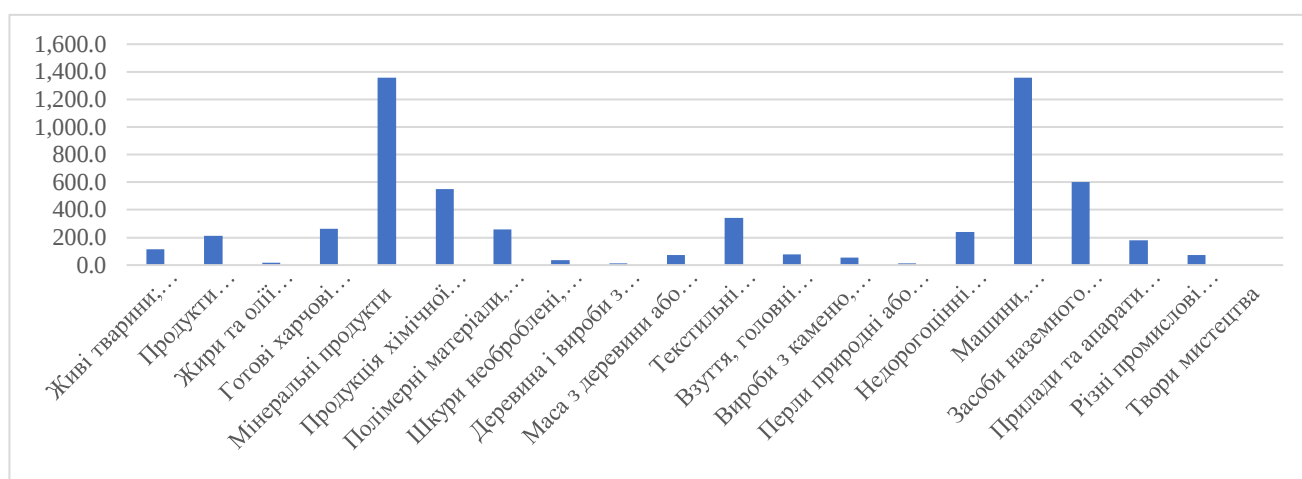

Рис. 2.4. Аналіз товарної структури імпорту України за 2022 році

Джерело: побудовано автором за даними [Додаток Б]

Можемо спостерігати, що у 2022 році обсяг імпорту склав 6070,8 млн. дол. США, у тому числі 88,9% від загального обсягу становить імпорт машин,

обладнання/механізмів та електротехнічне обладнання, та 76,4% від загального обсягу становить імпорт мінеральних продуктів, а найменшу - товари мистецтва: 0,3% від загального імпорту.

Отже, слід зауважити, що рівень імпорту домінує над рівнем експорту, що характеризує певну залежність України від іноземної продукції.

Домінування імпорту над експортом може мати супроводжується негативними наслідками для економіки України:

- динаміка сальдо торгового балансу має негативну тенденцію до спаду;
- підвищується зовнішній борг країни для покриття від'ємного сальдо країни;
- відбувається девальвація національної валюти (гривні);
- підвищується рівень безробіття;
- країна стає вразливою до коливань світової кон'юнктури та цін на імпортовані товари тощо.

2.2. Аналіз динаміки руху капіталів між Україною та країнами ЄС

Міжнародний рух капіталів відіграє важливу роль в економічному розвитку багатьох країн та формуванні структури економічного зростання.

Міжнародна міграція капіталу представляє собою інвестування однієї країни свого надлишкового капіталу в країну-імпортера, котра має дефіцит капіталу, причому даний процес має позитивні наслідки як для однієї країни, так і для іншої [27, с. 218].

Мочерний С. В. стверджував, що "міжнародний рух капіталів - це переміщення капіталу у різних формах (грошовій та у матеріальних ресурсах) з однієї країни в іншу з метою отримання прибутку, розв'язання певних економічних, соціальних, політичних проблем як країн-експортерів, так і країн-імпортерів" [24, с. 407].

Даний процес може здійснюватися різних формах (див. рис. 2.4).

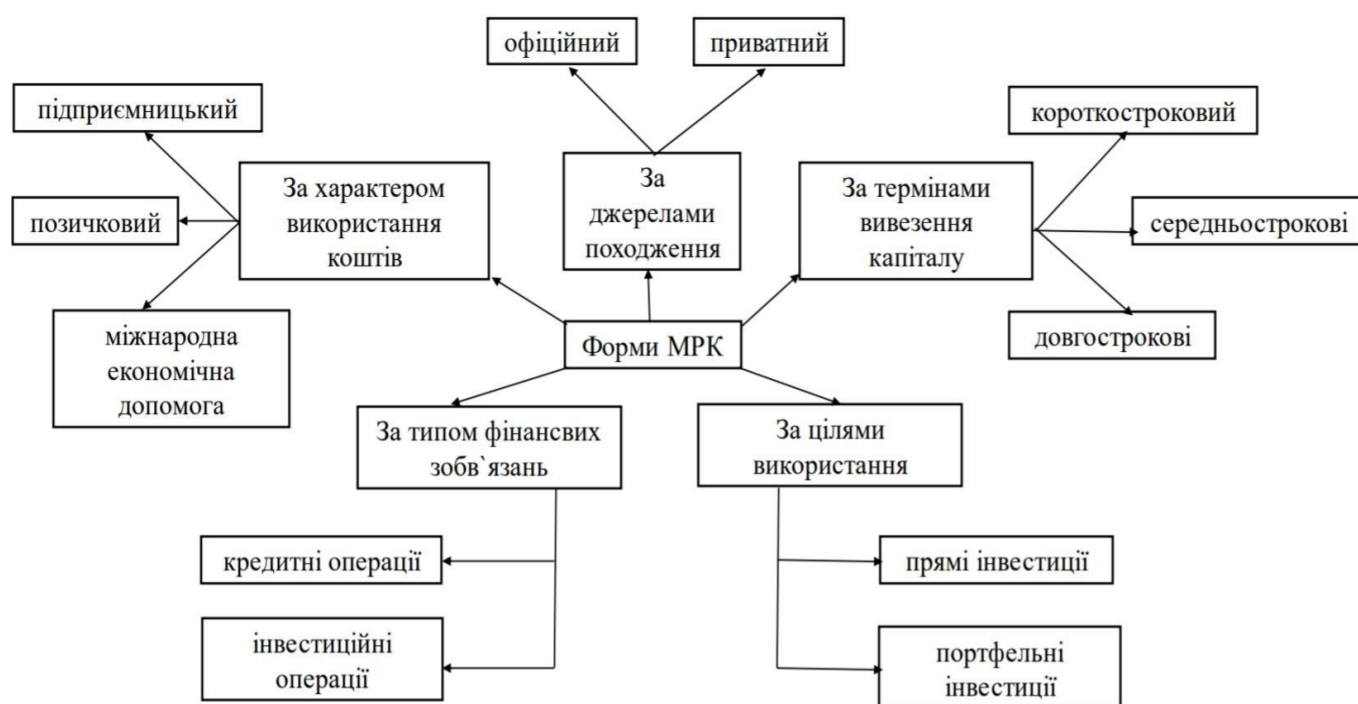

Рис. 2.4. Форми міжнародної міграції капіталів

Джерело: побудовано автором за матеріалами [27, с. 148-149; 29, с. 32-33]

Згідно таблиці 2.2 проаналізуємо динаміку МПК між Україною та країнами ЄС.

Таблиця 2.2

Динаміка інвестицій країн ЄС в Україну за період 2019-2022 рр., млн. дол.

Країна	У (2019)	Питома вага, %	У (2020)	Питома вага, %	У (2021)	Питома вага, %	У (2022)	Питома вага, %
Австрія	1496,1	3,54	1671,0	4,16	1947,1	4,16	1653,2	4,16
Бельгія	74,4	0,18	87,1	0,22	108,7	0,22	83,0	0,22
Болгарія	89,7	0,21	92,0	0,23	112,9	0,23	96,0	0,23
Греція	41,5	0,10	36,5	0,09	38,4	0,09	20,0	0,09
Данія	288,4	0,68	338,5	0,84	351,6	0,84	289,6	0,84
Естонія	178,9	0,42	189,3	0,47	209,8	0,47	173,5	0,47
Ірландія	28,4	0,07	44,6	0,11	152,9	0,11	186,6	0,11
Іспанія	217,8	0,52	149,7	0,37	103,9	0,37	102,1	0,37
Італія	374,7	0,89	347,8	0,87	404,5	0,87	220,7	0,87
Кіпр	17734,1	41,95	16481,7	41,00	20846,3	41,00	16851,5	41,00
Латвія	76,7	0,18	107,3	0,27	128,7	0,27	84,5	0,27
Литва	246,0	0,58	210,9	0,52	223,3	0,52	95,2	0,52
Люксембург	830,6	1,96	1265,7	3,15	1567,8	3,15	1270,4	3,15
Мальта	68,6	0,16	755,6	1,88	762,4	1,88	496,1	1,88
Нідерланди	11686,3	27,64	9855,1	24,51	14212,1	24,51	9924,7	24,51

Продовження таблиці 2.2

Мальта	68,6	0,16	755,6	1,88	762,4	1,88	496,1	1,88
Нідерланди	11686,3	27,64	9855,1	24,51	14212,1	24,51	9924,7	24,51
Німеччина	2505,0	5,93	2321,7	5,78	3012,7	5,78	2533,9	5,78
Польща	925,6	2,19	910,6	2,27	1200,5	2,27	928,2	2,27
Португалія	9,9	0,02	9,6	0,02	14,3	0,02	11,2	0,02
Румунія	19,6	0,05	21,8	0,05	28,4	0,05	19,4	0,05
Словаччина	191,1	0,45	211,5	0,53	289,8	0,53	214,2	0,53
Словенія	69,5	0,16	62,8	0,16	64,2	0,16	55,4	0,16
СКВБ та ПІ	2724,4	6,44	2722,4	6,77	3018,5	6,77	2463,5	6,77
Угорщина	379,8	0,90	395,2	0,98	494,6	0,98	613,4	0,98
Фінляндія	98,0	0,23	97,9	0,24	139,3	0,24	102,7	0,24
Франція	1149,9	2,72	1038,1	2,72	1315,8	2,72	1110,7	2,72
Хорватія	5,2	0,01	4,6	0,01	8,1	0,01	6,3	0,01
Чехія	175,2	0,41	193,6	0,41	270,2	0,41	214,9	0,41
Швеція	591,0	1,40	579,0	1,40	724,9	1,40	588,7	1,40
Усього	42276,4	100,00	40201,6	100,00	51751,7	100,00	40409,6	100,00

Джерело: розраховано автором за матеріалами [31]

На основі даної таблиці складено нормовану гістограму, яка наглядно демонструє зміни внесків у грошовому виразі з боку країн Європейського союзу в Україну (див. рис. 2.5.).

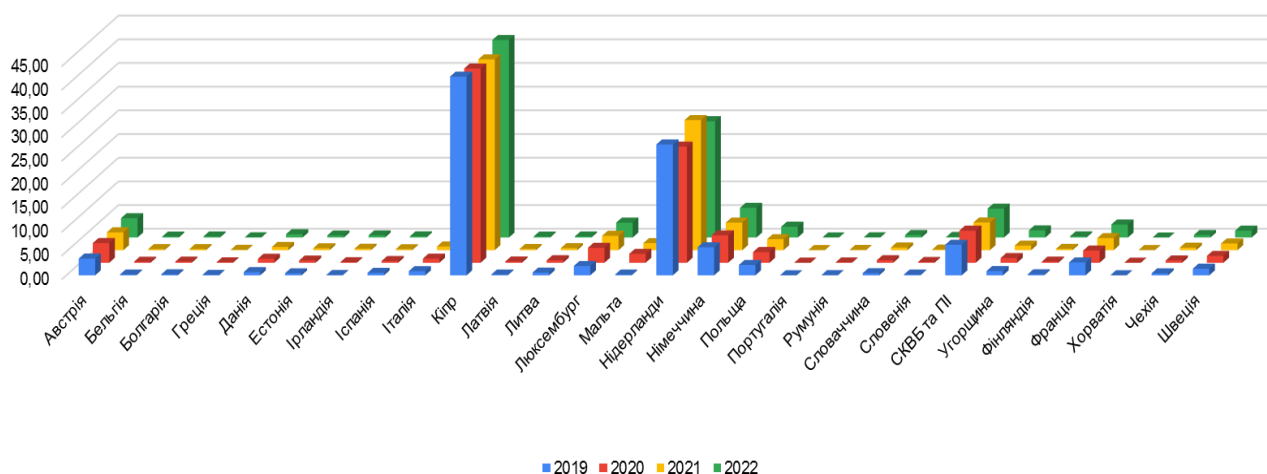

Рис. 2.5. Динаміка інвестицій країн ЄС в Україну з 2019 по 2022 рр.

Джерело: розраховано автором за матеріалами [31]

Спираючись на подану інформацію можна побачити, що найчастішими інвесторами України за аналізований період виступають Кіпр (42%, 41%, 41%,

41% від загальної суми інвестиційних внесків з боку країн Євросоюзу з 2019 по 2022 роки, відповідно) та Нідерланди (28%, 25%, 25%, 25% за аналогічний період). Відсоток інвестицій майже усіх інших країн ЄС з 2019 по 2022 рр. знаходиться в діапазоні 1-0%.

Отже, спираючись на проведені розрахунки можна зазначити, що стабільність часток Кіпру та Нідерландів протягом 2019-2022 років вказує на те, що ці країни залишаються надійними та постійними інвесторами України, незважаючи на можливі економічні та геополітичні виклики, а це вказує на постійну зацікавленість в інвестуванні. Загалом, можна зробити висновок, що Кіпр та Нідерланди є ключовими інвесторами України серед країн ЄС, забезпечуючи стабільний притік іноземного капіталу протягом аналізованого періоду.

Загалом можна спостерігати коливання у фінансуванні з боку країн ЄС, особливо чітко спостерігаються спадна тенденція у 2022 році. Це можна пояснити негативними наслідками воєнного стану на території України, що суттєво похитнуло економіку держави, вплинуло на структурно-інноваційну політику та децентралізацію прямих іноземних інвестицій. Нажаль, з приходом важких часів на українські землі держава втрачає свою інвестиційну привабливість.

Спираючись на дані офіційного сайту Міністерства економіки України варто зазначити, що станом на кінець 2022 року найвагоміші обсяги прямих інвестицій (залишків) в Україні були спрямовані до підприємств промисловості – 41,9% та установ і організацій, що здійснюють оптову та роздрібну торгівлю, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 16,3% [32].

Виходячи з цього варто зробити висновок, що наведений розподіл інвестицій підкреслює важливість подальшого покращення інвестиційного клімату, особливо в пріоритетних секторах промисловості та торгівлі. Залучення додаткових прямих іноземних інвестицій в ці сфери стимулюватиме модернізацію виробництва, створення робочих місць та економічне зростання України в цілому.

Окрім того, Міністерство економіки України виділяє основні сфери економічної діяльності, за обсягами освоєння капітальних інвестицій, у 2022 році (див. рис. 2.6.)

Рис. 2.6. Провідні сфери економічної діяльності, за обсягами освоєння капітальних інвестицій за 2022 рік

Джерело: побудовано автором за матеріалами [25]

Сальдо руху капіталів є складовою платіжного балансу, що характеризується різницею між притоком і відтоком капіталу. Позитивне сальдо вказує на те, що в країну вносять більше інвестицій, ніж їх відтікає, негативне ж — навпаки. Це дає розуміння загального стану зовнішньоекономічних відносин [30, с. 94].

Сальдо руху капіталів складається з таких компонентів, як: прямі іноземні інвестиції, портфельні іноземні інвестиції, інші інвестиції та резервні активи.

Спираючись на рисю 2.7. проаналізуємо сальдо руху капіталів в Україні за період 2019-2023 роки та його складові.

Аналіз руху капіталів важливий для розуміння зовнішньоекономічної позиції країни. Як вже було сказано якщо сальдо руху капіталів додатне — це означає, що в країну зайшло більше капіталу, ніж вийшло за аналізований

період, а від'ємне сальдо вказує на відтік капіталу з країни.

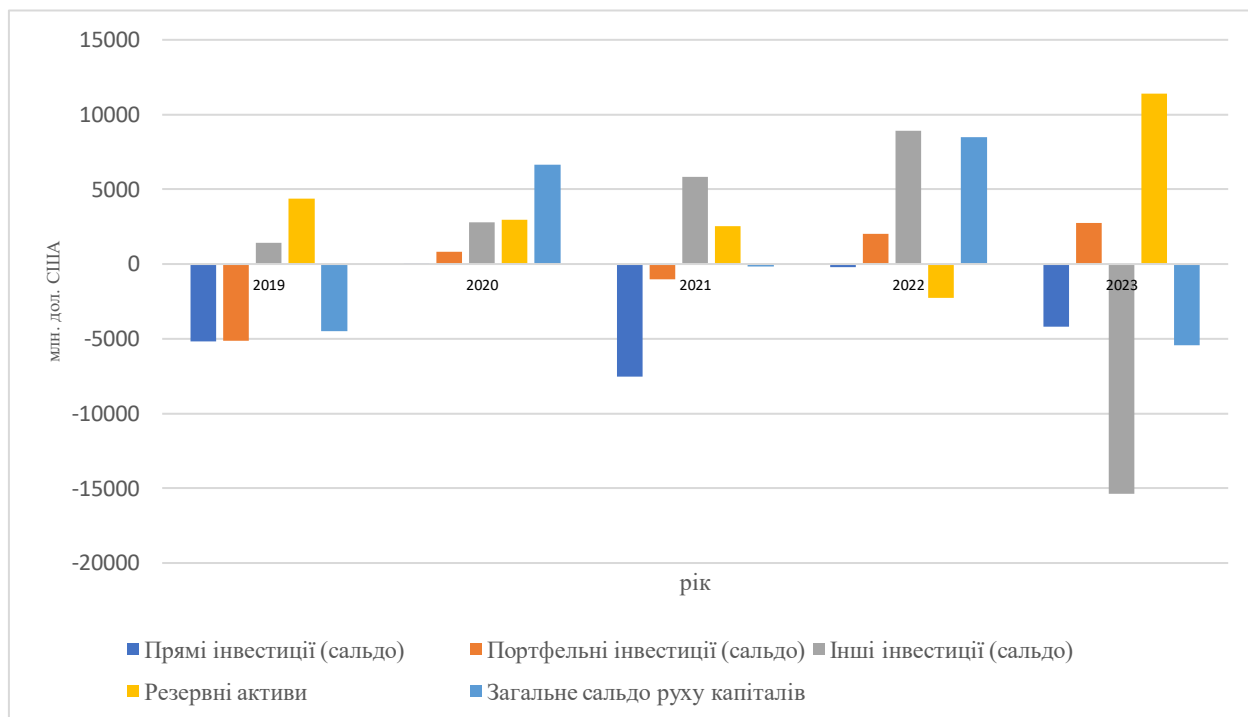

Рис. 2.7. Динаміка сальдо руху капіталів та його складових в Україні за період 2019-2023 рр.

Джерело: побудовано автором за матеріалами [25]

Спираючись на дані рис. 2.7. можемо спостерігати, що рівень сальдо руху капіталів за період з 2019 по 2022 роки включно має позитивну тенденцію, що характеризується підвищенням інвестиційної привабливості України, проте дані 2023 даного показника суттєво відрізняються, адже демонструють колосальну спадну тенденцію.

Виходячи з наведених даних, можна зробити такі можна підсумувати висновки щодо динаміки прямих та портфельних інвестицій в Україну.

У 2019 та 2021 роках спостерігалось значне негативне сальдо прямих інвестицій (-5175 та -7518 млн. дол., відповідно), що вказує на відтік капіталу з країни. 2020 рік показав невелике позитивне сальдо у 58 млн. дол. У 2022 та 2023 роках відтік капіталу дещо зменшився (-213 та -4205 млн. дол), але все ще залишався від'ємним.

2019 рік мав значний відтік капіталу з країни (-5134 млн. дол). З 2020 по 2023 роки спостерігалось позитивне сальдо портфельних інвестицій, яке

зростало з кожним роком. Особливо помітне зростання у 2022 та 2023 роках (2026 та 2733 млн. дол. відповідно).

У 2019 році відтік склав 1437 млн. дол. У 2020 відбувся притік до 2809 млн. дол, що було позитивним зрушенням. Однак у 2021-2023 спостерігався значний відтік інвестицій, який зростав щороку, що представляло загострення проблем в інвестиційному середовищі. За період 2019-2022 роки спостерігається помітне скорочення резервних активів України, однак помітне позитивне зрушення у 2023 році, що покращило динаміку даної складової.

Отже, за останні роки спостерігався відтік іноземних інвестицій з України, особливо у 2021-2023. Це негативна тенденція, яка може свідчити про погіршення інвестиційного клімату.

Водночас динаміка резервних активів була нестабільною – після падіння за період 2019-2022 роки, у 2023 відбулось суттєве зростання резервів, що супроводжується позитивними відбитками на фінансовій стабільності та економіці в цілому.

Прямі інвестиції демонструють переважно відтік капіталу з України, хоча є тенденція до зменшення негативного сальдо в останні роки. Водночас портфельні інвестиції показують позитивну динаміку, залучаючи капітал в країну, особливо в 2022-2023 роках.

Ці дані свідчать про певні проблеми в інвестиційному кліматі України для прямих інвесторів, але водночас демонструють зростаючу привабливість країни для портфельних інвесторів в останні роки.

Спираючись на динаміку загального сальдо руху капіталів України слід звернути увагу на нестабільність динаміки: показник коливається від негативних до позитивних значень, що вказує на змінний характер притоку та відтоку капіталу. Дана тенденція свідчить про погіршення інвестиційної привабливості країни, виведення грошей за кордон, проблеми в економіці.

Сумарне сальдо руху капіталів за 2019-2023 роки позитивне і становить - 5054 млн. дол. Тобто за цей період приплив капіталу в Україну переважав над відпливом. Однак спираючись на аналізовані тенденції слід зауважити, що вони

про нестабільність і вразливість фінансової системи та інвестиційного середовища в Україні, ризики для інвесторів та потребу в зміцненні економічних основ для забезпечення стійкого припливу капіталу в країну.

2.3. Дискримінантна модель зовнішньоекономічного розвитку України

З моменту отримання незалежності і до сьогодні Україна намагається відновити економічну стабільність і досягти розвитку, проте постійні перепони такі, як: криза, епідемія, воєнний стан, - перешкоджають досягненню цілей.

Не один рік Україна намагається стати частиною ЄС не тільки географічно, а й на соціальному і політичному рівні, однак сучасні проблеми стають на заваді. Спираючись на сучасні реалії варто проаналізувати ефективність економічного розвитку України і оцінити її можливості вступу в ЄС. Для цього нам знадобиться дискримінантна модель аналізу.

Дискримінантний аналіз виступає одним із методів багатовимірного аналізу, основною метою якого є класифікація об'єктів дослідження [33, с. 2].

Для проведення даного аналізу необхідно дотримуватися чітких вимог [33, с. 2-3]:

- 1) модель дискримінантного аналізу повинна містити не менше двох класів;
- 2) кожен клас даної моделі має містити в собі не менше двох об'єктів вибірки;
- 3) дискримінантні змінні за кількістю не мають перевищувати обсяг вибірки;
- 4) дані змінні мають бути кількісними і лінійно-залежними;
- 5) кожен клас повинен рівномірно ділитись на коваріаційні матриці.

Для дискримінантного аналізу нам знадобляться показники економічного розвитку (x_1 , x_2) як країн ЄС, так і України. У нашому випадку, для аналізу візьмемо за x_1 – експорт країни за 2023 рік, за x_2 – імпорт за аналогічний рік, за x_3 – рівень ВВП на душу населення.

Стандартна процедура дискримінантного аналізу передбачає побудову лінійної комбінації вихідних даних так званої дискримінантної функції. Оскільки мова йде про кластери, то дискримінантна функція буде мати такий вигляд:

$$f(x) = a_1x_1 + a_2x_2 + a_3x_3 + a_3x_3 = C \quad (2.1)$$

де, a_i – коефіцієнт функції;

x_i – класифікація ознаки;

C – константа.

Оскільки в аналізі ми використовуємо 3 ознаки ($m=3$), то ми отримуємо гіперплощину у трьох мірному просторі. Згідно таблиці 2.3 проаналізуємо дискримінантну модель економічного розвитку України порівняно з країнами Європейського союзу.

Таблиця 2.3

Дискримінантна модель економічного розвитку країн за 2023 рік

Країна	x_1 (дол. США)	x_2 (дол. США)	x_3 (дол. США)
Австрія	292012062444,00	231946522196,56	47043,00
Бельгія	393157732896,37	415137347678,40	44076,00
Болгарія	47900556830,37	53528641323,76	9502,00
Греція	55051586783,70	88606155533,41	20168,00
Данія	57568024971,02	97970295871,64	60113,00
Естонія	20108196603,00	23437466334,43	21207,00
Ірландія	219491518137,99	148629538865,09	98562,00
Іспанія	34036754344,07	39473307326,54	27435,00
Італія	59663039125,29	55465083683,88	32903,00
Кіпр	5067129604,03	14000932175,93	29638,00
Латвія	20329492937,70	24978867122,64	16947,00
Литва	42625691925,00	48418282581,00	18367,00
Люксембург	16343853042,80	25214726111,74	107660,00
Мальта	3466576103,43	8360618749,57	30133,00
Нідерланди	741804035403,59	664131323714,26	49980,00
Німеччина	169735036790,70	1469328942496,72	43032,00

Продовження таблиці 2.3

Польща	354 667456455,00	341407274333,00	16705,00
Португалія	83908917683,58	113486252512,05	22113,00
Румунія	100642462676,41	131962913075,36	12280,00
Словаччина	117062730020,95	115784469709,56	18876,00
Словенія	59506954977,68	61689903069,76	26067,00
Угорщина	13821378205,00	12192729744,00	16289,00
Фінляндія	82441689026,22	82725389862,53	47088,00
Франція	54566696058,00	71118365658,27	38914,00
Хорватія	24670430758,00	42552636805,00	16477,00
Чехія	253327521218,00	228913298532,00	20540,00
Швеція	197927784841,80	192770276665,86	55482,00
Усього	5569295814320,33	5594617591960,16	947 597,00

Джерело: складено автором за матеріалами [34, 35, 36]

ВВП виступає одним із важливих показників в економічному аналізі і оцінюванні перспектив можливого розвитку держави, оскільки виступає виміром добробуту і фінансової стабільності населення: чим нижчий ВВП, тим вищий рівень бідності серед населення в країні.

«Варто зазначити, що даний показник в Україні до 2021 року виключно мав позитивні зрушення, проте у порівнянні з країнами Європейського союзу такі показники являються критичними і неприпустимими» [37, с. 38].

Спираючись на думку багатьох дослідників, можна стверджувати, що низька продуктивність праці являється негативним чинником-фактором на подальшу еволюцію економічного сектору будь-якої країни. Згідно з даними інтернет джерел слід зазначити, що рівень добробуту України ще на період 2021 року вважався катастрофічним у порівнянні із Західною Європою і ще тоді вважалося, що Україні необхідно понад 100 років для реабілітації і для досягнення тодішніх показників ЄС, а якщо брати до уваги теперішнє положення України, то дані прогнози глобально погіршуються.

Варто проаналізувати показники країн ЄС розділивши їх на 2 кластери:

- 1) W_1 – країни з високим рівнем зовнішньої торгівлі;

- 2) W_2 – країни, з середнім та низьким рівнем зовнішньої торгівлі (стали на шлях розвитку ринкової економіки).

По кожній країні Європейського союзу за допомогою розрахунків в Excel відома загальна оцінка результатів економічного розвитку у 2023 році, на підставі чого можна зробити висновок, що до кластеру W_1 відносяться такі країни, як: Австрія, Ірландія, Італія, Нідерланди, Німеччина, Польща, Словаччина, Угорщина, Чехія та Швеція – а до кластеру W_2 відноситься: Бельгія, Болгарія, Греція, Данія, Естонія, Іспанія, Кіпр, Латвія, Литва, Люксембург, Мальта, Португалія, Румунія, Словенія, Фінляндія, Франція та Хорватія.

Варто зазначити, що спираючись на сучасні події відбувається занепад не тільки, що сучасне соціально-політичне явище на території України також впливає і на інші країни світу, а тому показники даного аналізу і показники попередніх досліджень, можуть суттєво відрізнятися [37, с. 38 – 39].

За наведеними даними у таблиці 2.3 необхідно побудувати дискримінантну функцію і виконати прогноз економічного розвитку України, рівень експорту якої у 2023 році склав 6811529632,39 дол. США, рівень імпорту – 10038242797,36 дол. США, а ВВП на душу населення склав приблизно 3900,5 дол. США [19, 20].

Для визначення параметрів дискримінантної функції $f(x)$ побудуємо спрощену систему із двох рівнянь, а саме:

$$\begin{cases} a_1\sigma_{11} + a_2\sigma_{12} = \bar{x}_{11} - \bar{x}_{12} \\ a_1\sigma_{21} + a_2\sigma_{22} = \bar{x}_{21} - \bar{x}_{22} \end{cases} \quad (2.2.)$$

де, $M_{\bar{x}} = \begin{matrix} 48655843330,14 & 39941,2 \\ 14192314974,74 & 32246,18 \end{matrix}$

$$M_{\sigma} = \begin{matrix} 2870865517892600000000,00 & 301699676299557,00 \\ 301699676299557,00 & 558643021,6 \end{matrix}$$

Реалізація математико-статистичного алгоритму дискримінантного аналізу дозволила отримати таку функцію:

$$f(x) = (4,86558E + 11)x_1 + (-2,53522E - 11)x_2 \\ = 11836945547893100000000,00$$

Отже, $W_1 > 11836945547893100000000,00$

$W_2 \leq 11836945547893100000000,00$

Згідно з отриманою моделлю (2.3), можна розрахувати значення економічного розвитку та відповідні їм кластери для кожної країни ЄС за такими ознаками, як сальдо торгового балансу та ВВП на душу населення (див. табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Розрахунок значення дискримінантної функції

Кластер	Країна	x_1 (дол. USA)	x_2 (дол. USA)	f_i	$(f_i - \bar{f})^2$
W_1	Австрія	6,01E+10	4,70E+04	2,92E+22	3,02E+44
	Ірландія	7,09E+10	9,86E+04	3,45E+22	5,13E+44
	Нідерланди	7,77E+10	5,00E+04	3,78E+22	6,74E+44
	Німеччина	2,28E+11	4,30E+04	1,11E+23	9,82E+45
	Чехія	2,44E+10	2,05E+04	1,19E+22	1,76E+39
W_2	Бельгія	-2,20E+10	4,41E+04	-1,07E+22	5,08E+44
	Болгарія	-5,63E+09	9,50E+03	-2,74E+21	2,12E+44
	Греція	-3,36E+10	2,02E+04	-1,63E+22	7,93E+44
	Данія	-4,04E+10	6,01E+04	-1,97E+22	9,92E+44
	Естонія	-3,33E+09	2,12E+04	-1,62E+21	1,81E+44
	Іспанія	-5,44E+09	2,74E+04	-2,65E+21	2,10E+44
	Італія	4,20E+09	3,29E+04	2,04E+21	9,59E+43
	Кіпр	-8,93E+09	2,96E+04	-4,35E+21	2,62E+44
	Латвія	-4,65E+09	1,69E+04	-2,26E+21	1,99E+44
	Литва	-5,79E+09	1,84E+04	2,82E+21	2,15E+44
	Люксембург	-8,87E+09	1,08E+05	4,32E+21	2,61E+44
	Мальта	-4,89E+09	3,01E+04	2,38E+21	2,02E+44
	Польща	1,33E+10	1,67E+04	-6,45E+21	2,90E+43
	Португалія	-2,96E+10	2,21E+04	1,44E+22	6,88E+44
	Румунія	-3,13E+10	1,23E+04	1,52E+22	7,33E+44
	Словаччина	1,28E+09	1,89E+04	-6,22E+20	1,26E+44
	Словенія	-2,18E+09	2,61E+04	1,06E+21	1,66E+44
	Угорщина	1,63E+09	1,63E+04	-7,92E+20	1,22E+44
	Фінляндія	-2,84E+08	4,71E+04	1,38E+20	1,43E+44
	Франція	-1,66E+10	3,89E+04	8,05E+21	3,96E+44
	Хорватія	-1,79E+10	1,65E+04	8,70E+21	4,22E+44

Продовження таблиці 2.4

	Швеція	5,16E+09	5,55E+04	-2,51E+21	8,70E+43
	Усього:	2,45E+11	9,48E+05	-1,19E+23	1,84E+46

Джерело: розраховано автором за матеріалами [33, 34, 35]

Виходячи з результатів таблиці 2.4, можемо спостерігати, що на період 2023 року до країни з високим рівнем зовнішньої торгівлі із 27 країн складу Європейського союзу відноситься всього-на-всього 5 країн: Австрія, Ірландія, Нідерланди, Німеччина та Чехія, адже їх значення більші за f_i , – а усі інші країни складу ЄС відносяться до країни з середнім або низьким рівнем зовнішньої торгівлі.

Порівнявши аналіз попередніх досліджень [Додаток А], можна спостерігати суттєву відмінність. У дослідженні, за аналізований період якого взято 2021 рік (довоєнний стан України), взято із 27 країн ЄС тільки 8, проте цього достатньо, щоб стверджувати, що у більшості країн Європейського союзу, що належали до капіталістичних країн, темпи росту показників набули некритичної негативної тенденції, і навпаки, деякі постсоціалістичні країни підняли свій рейтинг економічного розвитку. Дане явище можна пояснити наступними чинниками:

- 1) за основу аналізу беруться різні показники впливу на економічний розвиток країни;
- 2) збільшилася продуктивність праці у деяких постсоціалістичних країн за рахунок масової міграції українського населення до інших країн світу.

Здійснимо прогноз економічного розвитку України за умови, що рівень ВВП на душу населення у 2023 році склав 3900,5 дол. США, а сальдо торгового балансу – -13681100000,00 дол. США.

Провівши усі необхідні розрахунки в Excel утримуємо:

$$f_i(\text{Укр.}) = (4,86558E + 11) \times (-1,37E + 10) + (-2,53522E - 11) \times 3900,50$$

$$f_i(\text{Укр.}) = -6,65665E + 18$$

Отже, $C > f_i$,

оскільки $-6,65665E + 18 < 1,18369E + 22$

Оскільки значення дискримінантної функції за показниками України виявилися меншими за значення константи C , то її варто віднести до таксона W_2 . Значить, Україна належить до країн з середнім та низьким рівнем зовнішньої торгівлі.

Варто проаналізувати використані у розрахунках показники експорту, імпорту та ВВП на душу населення і порівняти Україну з аналізованими країнами ЄС, які належать до другого кластера. На рис. 2.7. та 2.8. графічно зображено дане порівняння.

На рис. 2.7. можна побачити, що лідерами експортно-імпортних операцій серед країн Європейського союзу, котрі відносяться до категорії країн з середнім та низьким рівнем зовнішньої торгівлі, виступають такі країни, як: Бельгія, Польща та Швеція, - а найбільшим аутсайдером являється Мальта.

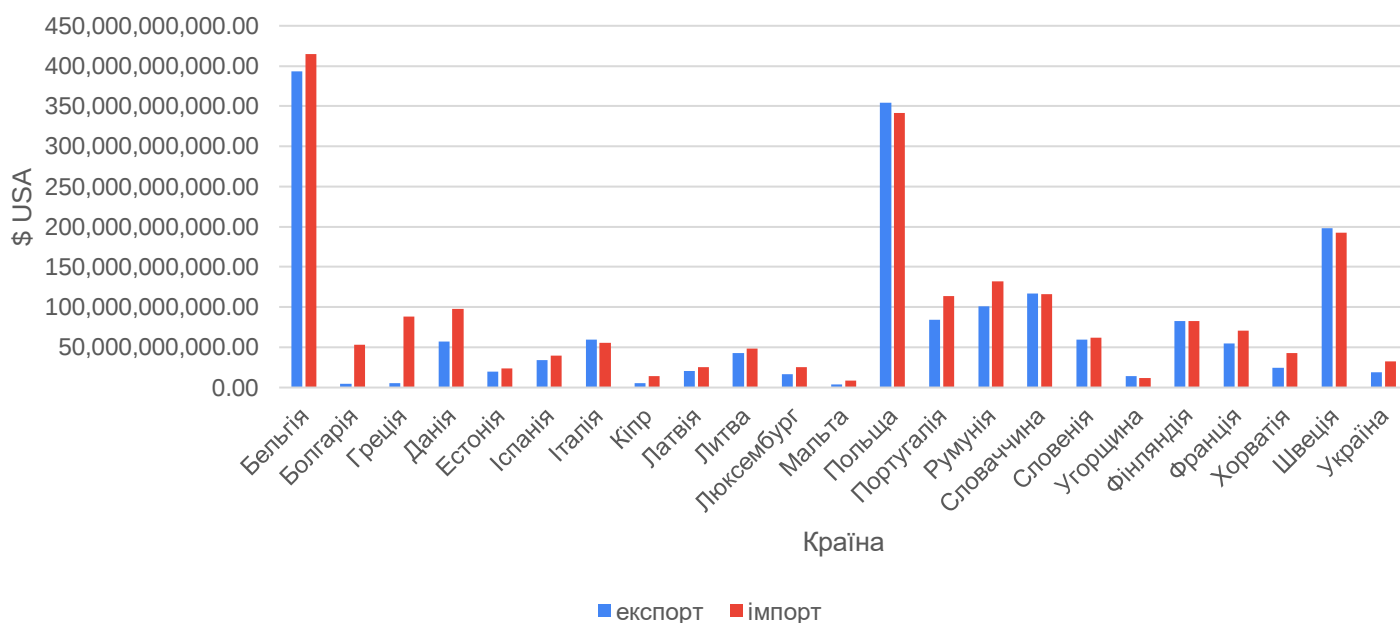

Рис. 2.8. Аналіз рівня експорту та імпорту країн ЄС з середнім та низьким рівнем зовнішньої торгівлі у 2023 році

Джерело: побудовано автором за матеріалами [33, 34, 35]

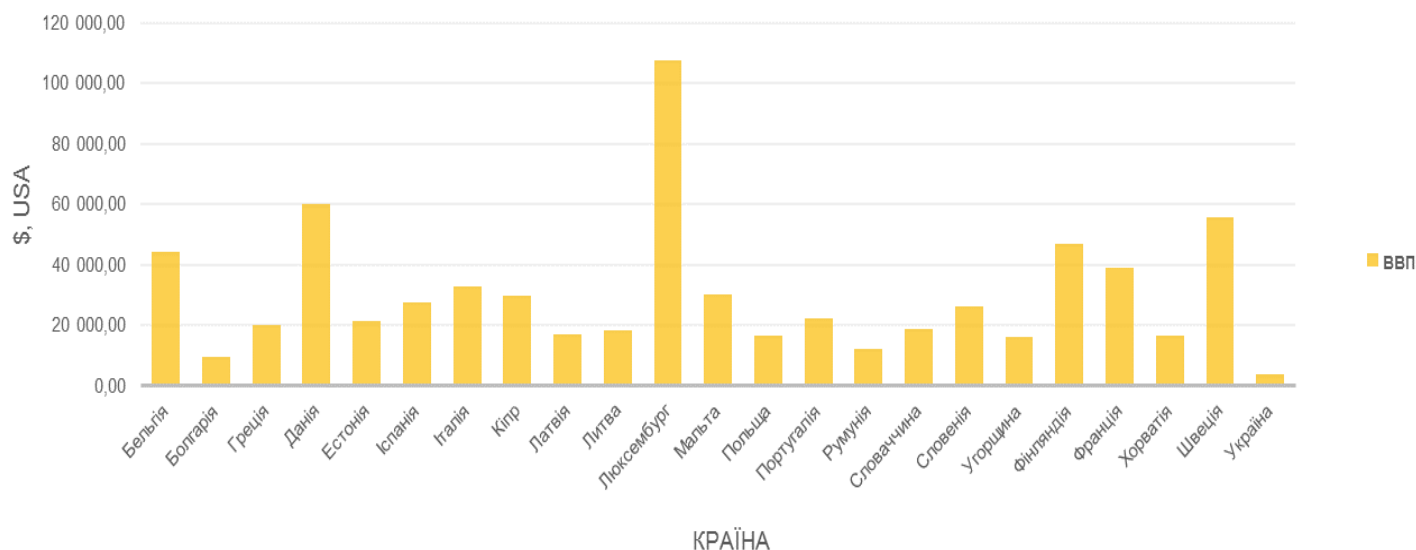

Рис. 2.9. Аналіз рівня ВВП на душу населення країн з середнім та низьким рівнем зовнішньої торгівлі у 2023 році

Джерело: побудовано автором за матеріалами [33, 34, 35]

На рис. 2.8. демонструє, що за рівнем ВВП на душу населення серед країн Європейського союзу, котрі відносяться до категорії постсоціалістичних країн, лідирує Люксембург, а Україна за даним показником програє.

Отже, можна зробити висновок, що порівняння експортно-імпортних операцій між обраними країнами, не є виграшним, оскільки 27% країн з середнім та низьким рівнем зовнішньої торгівлі складу Європейського союзу, які належать як до капіталістичних та і до постсоціалістичних країн, мають приблизні показники експорту та імпорту, що й Україна. Про що не можна сказати відповідно ВВП на душу населення: Україна серед країн з середнім та низьким рівнем зовнішньої торгівлі знаходиться на останньому рівні.

Такі показники ВВП на душу населення України, порівняно з показниками країн ЄС пояснюються наступними чинниками:

- у сучасній Україні велику частку займають традиційні галузі промисловості з низькою доданою вартістю, наприклад, металургія, хімія тощо, проте слабо розвинені високотехнологічні сектори;
- через застарілі технології та обладнання, неефективну організацію

виробництва продуктивність праці в Україні застряє на нижчих рівнях у порівнянні з країнами Європейського союзу;

- через низький рівень заробітної плати і зниження робочих місць підвищується міграційний потік, наслідком чого є вплив умов і працездатного населення;
- рівень експорту України на душу населення менше, ніж у сусідніх країнах ЄС, що також супроводжується негативним сальдо торгового балансу;
- військово-політичний конфлікт і воєнне положення на території України тощо.

Більшість спеціалістів ще до початку повномасштабного вторгнення РФ на територію України прогнозували негативну тенденцію ВВП, а спираючись на сучасні події дані прогнози погіршуватимуться. На думку першого заступника міністра України, вступ до Європейського союзу послугує поштовхом до економічного процвітання країни, через збільшення підприємницької діяльності більшості людей, збільшення виробітку та нарощування експорту, що виступає найголовнішим чинником еволюції аграрної промислового комплексу України [37, с. 35].

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІ ЗВ'ЯЗКИ УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ ЄС

3.1. Аналіз впливу економічних факторів на зовнішньоекономічні зв'язки України з країнами ЄС

Процес глобалізації посідає важливе місце у міжнародних відносинах між країнами, оскільки дане явище має вплив не тільки на економіку певної країни, але й на економічний, інформаційний та соціальний сектори багатьох країн, що беруть участь у міжнародних ринкових стосунках [1].

Даний процес певною мірою відображається на ринку праці, соціальних умовах населення та рівень життя через міграцію робочої сили.

Загалом взаємодія зовнішніх та внутрішніх чинників на макроекономічну сферу виступає складною та багатогранною темою для досліджень. Якщо розбирати взаємовідносини між Україною та країнами Європейського союзу, то можна стверджувати, що на сучасному етапі одним із головних чинників факторів впливу на зовнішньоекономічні відносини виступає політична стабільність країни, торговельні угоди між Україною та ЄС, цінове та валютне коливання. Політична стабільність України є невід'ємною складовою для залучення іноземних інвесторів, оскільки дане явище позитивно впливає на інвестиційну привабливість і для інших країн, на розвиток економіки як на місцевому рівні та і на державному, сприяє створенню нових робочих місць тощо. Що стосується внутрішніх факторів, до них слід віднести ефективність правової системи країни, рівень корупції, інфраструктурний розвиток та можливості розвитку бізнесу в середині держави. Ефективність правової системи всередині країни є необхідністю для правового захисту інвесторів і прозорості бізнес-сфери. Говорячи про рівень корупції відкривається “скринька Пандори” поставлена проблема є досить загостреною і давньою, з чим Україна намагається боротися з моменту отримання незалежності. Розвиток

інфраструктури в Україні слугує підвищенню конкурентоспроможності на світовому ринку.

Загалом можна стверджувати, що зовнішні та внутрішні чинники-фактори виступають поштовхом для розвитку міжнародних стосунків України не тільки з країнами складу Європейського союзу, але з країнами світу в цілому, проте загострення деяких проблем всередині країни висуває протилежний ефект економічної та інвестиційної привабливості країни, а також послаблює зовнішньоекономічні стосунки із контрагентами.

Аналіз впливу зовнішніх та внутрішніх чинників на макроекономічну сферу варто розпочати з динаміки загальних показників експорту та імпорту. Дані про відповідні показники продемонстровано у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Динаміка експортно-імпортних операцій в Україні з 2015-2023 рр., млн. грн.

Рік	Експорт товарів та послуг	Плинна середня експорту т/п	Імпорт товарів та послуг	Плинна середня імпорту т/п	Вирівняні рівні експорту	Вирівняні рівні імпорту
2015	1044541	-	1084016	-	1146515,356	1052978,111
2016	1174625	1216465,333	1323127	1341964	1261727,406	1284325,694
2017	1430230	1404581,667	1618749	1618923	1376939,456	1515673,278
2018	1608890	1558512	1914893	1827080,333	1492151,506	1747020,861
2019	1636416	1627568,333	1947599	1848006	1607363,556	1978368,444
2020	1637399	1832839,667	1681526	1971730,667	1722575,606	2209716,028
2021	2224704	1900888,667	2286067	2226639,333	1837787,656	2441063,611
2022	1840563	1978057	2712325	2745135,333	1952999,706	2672411,194
2023	1868904	-	3237014	-	2068211,756	2903758,778
Усього	14466272	-	17805316	-	14466272	17805316

Джерело: розраховано автором за матеріалами [25]

Результати таблиці 3.1 продемонстровано за допомогою рис. 3.1.

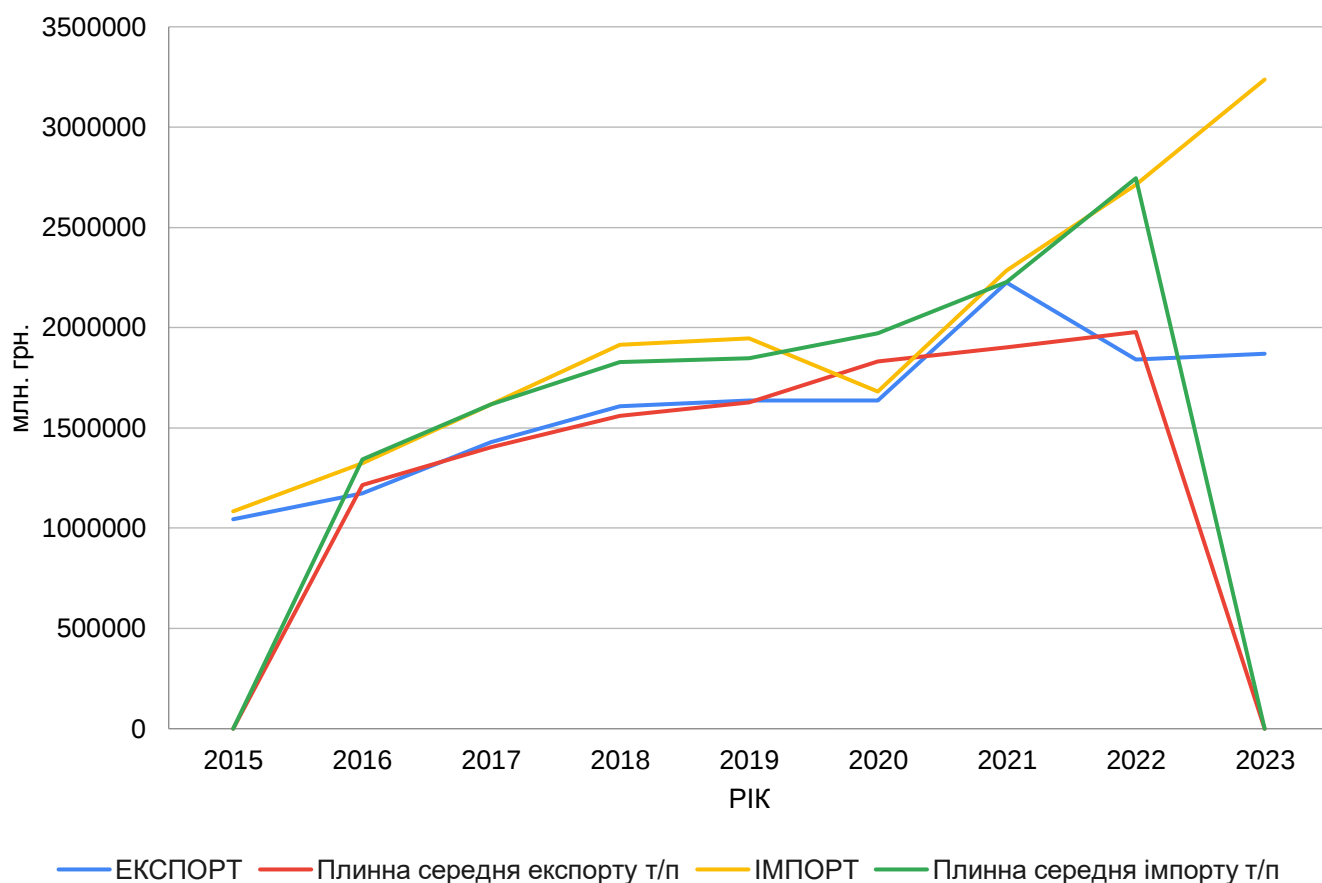

Рис. 3.1. Динаміка експорту та імпорту товарів та послуг України за період 2015-2023 рр.

Джерело: розраховано автором за матеріалами [25]

Згідно рис. 3.1. варто зазначити, що ряд динаміки плинних середніх свідчить про зростання як експорту товарів та послуг, так і імпорту України, проте дана тенденція хоч і має позитивні зрушення не дивлячись на проміжок часу з 2022 по 2023 роки, що характерний воєнним положенням на території України, однак сальдо торгового балансу (експорт - імпорт) є стабільно від'ємним, що пояснюється залежністю України від закордонної продукції.

З урахуванням лінійної тенденції за аналізований період рівень експорту в середньому щорічно збільшувався на 115212,05 млн. грн., а рівень імпорту - на 231347,58 млн. грн.

Також варто відмітити, що з 2015 по 2023 роки середньорічний експорт товарів та послуг в Україні складає 1607363,56 млн. грн. а середньорічний імпорт - 1978368,44 млн. грн.

Як вже було зазначено, одним із важливих чинників факторів, котрі суттєво відображаються на економіці країни являється сальдо торговельного балансу.

Платіжний баланс – це головний документ відображення зовнішньоекономічних операцій України у статистиці, котрий фіксує фактичні надходження та платежі держави [38, с. 1059].

Протягом багатьох років у торговельному балансі України спостерігається негативне сальдо, що негативно відображається на економіці країни, оскільки характеризується домінуванням імпорту над експортом.

Україна – країна, економіка якої майже повністю залежить від експорту сировини, матеріалів, напівфабрикатів, що на превеликий жаль, залишає свій відбиток на торговельному сальдо.

Продаж сировини та матеріалів закордон має низку моментів, котрі слугують вигідністю для контрагентів, проте ніяк для України, наприклад [38, с. 1060]:

- притуплення науково-технічного розвитку в середині країни;
- сировина дешевша за готову продукцію;
- відсутність заводів для виготовлення вітчизняної продукції, що супроводжується браком робочих місць та “відпливом умів”;
- низька додана вартість продукції;
- високий рівень конкуренції, що витісняють з рейтингу на світовому ринку;
- продаж сировини за нижчими товарами - купівля імпортової продукції, що виготовляється за рахунок вітчизняної сировини за вищою ціною тощо.

Від'ємне сальдо торгового балансу, стабільне для України, що призвело до плавного скорочення валютних заощаджень. За допомогою таблиці 3.2

проаналізуємо динаміку сальдо торговельного балансу України за період 2008 - 2023 роки.

Таблиця 3.2

Динаміка торговельного балансу України за 2008-2023 рр., млн. грн.

Рік	Експорт товарів та послуг	Імпорт товарів та послуг	Сальдо торговельного балансу
А	1	2	1-2
2008	444859	520588	-75729
2009	423564	438860	-15296
2010	549365	580944	-31579
2011	707953	779028	-71075
2012	717347	835394	-118047
2013	681899	805662	-123763
2014	770121	834133	-64012
2015	1044541	1084016	-39475
2016	1174625	1323127	-148502
2017	1430230	1618749	-188519
2018	1608890	1914893	-306003
2019	1636416	1947599	-311183
2020	1637399	1681526	-44127
2021	2224704	2286067	-61363
2022	1840563	2712325	-871762
2023	1868904	3237014	-1368110
Усього:	18761380	22599925	-3838545

Джерело: розраховано автором за матеріалами [26]

Згідно таблиці 3.2 можна спостерігати стабільну спадну тенденцію торговельного сальдо України. Як вже було зазначено, така тенденція призводить до зниження валютних заощаджень, а таке явище супроводжується негативними наслідками. У нашому випадку відсутність валюти в країні збільшує валютний попит, що прискорює тенденцію до росту рівня інфляції.

Таким чином виходить, що Україна занурюється все глибше у глобальну економічну кризу. На рис. 3.2. наглядно продемонстровано динаміку курсу долара США по відношенню до гривні спираючись на дані Національного банку України.

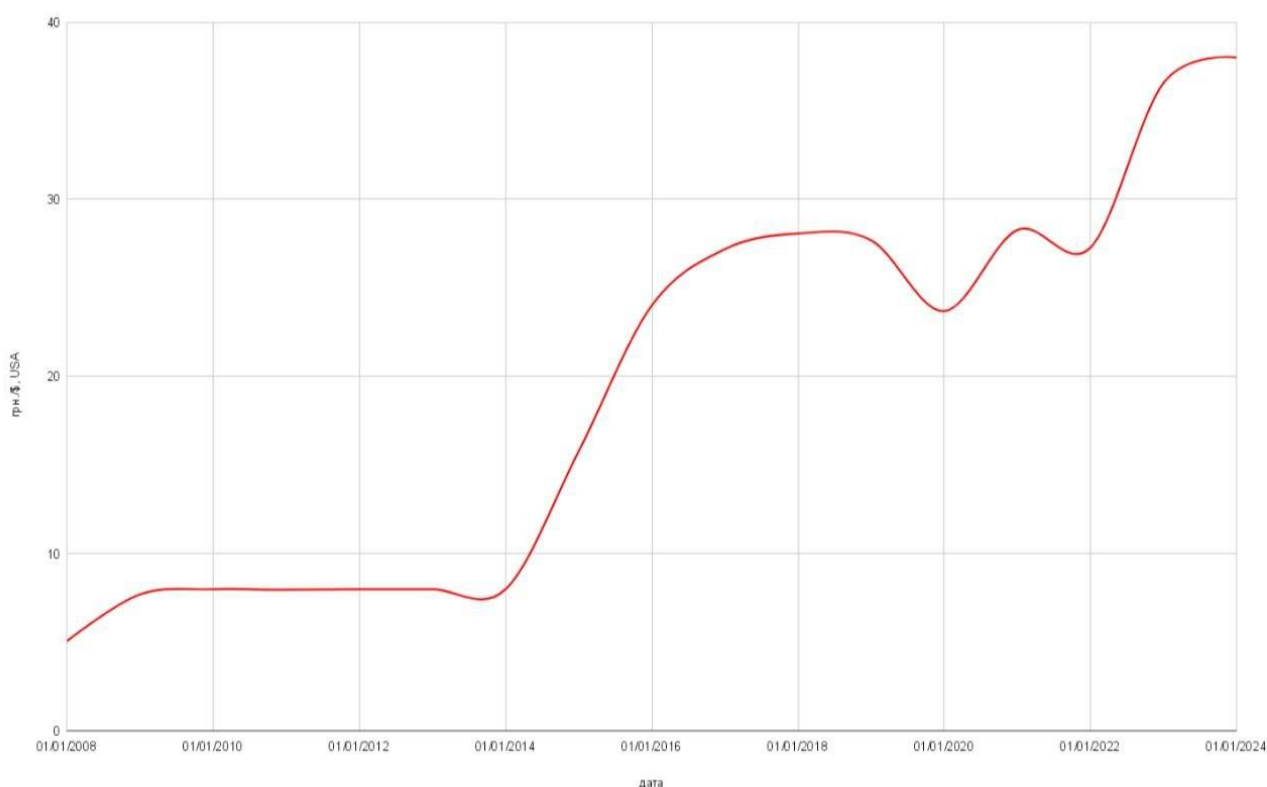

Рис. 3.2. Динаміка курсу долара США за період 2008-2024 рр.

Джерело: побудовано автором за матеріалами [26]

Отже, варто підсумувати, що до зовнішніх факторів впливу на зовнішньоекономічні відносини України з контрагентами (у тому числі з ЄС) впливає, політична стабільність, фінансова криза, підсилений попит на валюту, спадне сальдо торговельно балансу. Говорячи про внутрішні чинники-фактори впливу на міжнародні стосунки між країнами, варто виділити експортну орієнтацію України, малорозвинений внутрішній ринок, дефіцит платіжного балансу тощо. Внутрішні фактори насамперед підсилюють зовнішні, що вганяють Україну у безвихідні рамки.

3.2. Оцінка рівня конкурентоспроможності України у порівнянні з країнами ЄС

У сучасному світі розвиток ринкових відносин, не важливо на світовому рівні чи в середині країни, призводить до посилення вимог стосовно продукції.

Головною метою суб'єкта таких відносин - це продемонструвати найкращі якості, котрі можуть бути визначені у процесі оцінювання конкурентоспроможності.

Конкурентоспроможність виступає багатоаспектним поняттям, проте спираюсь на узагальнення, можна висловити, що це можливість ефективно конкурувати на ринку і завойовувати кращий рейтинг серед конкурентів.

Для досягнення конкурентоспроможності необхідно притримуватися чіткого плану, мати якісний товар та послуг, які можна запропонувати контрагентам, ефективну маркетингову стратегію тощо.

Важливою проблемою в оцінюванні конкурентоспроможності виступає кількісна оцінка, адже це доволі складний та інтегрований процес. Загалом оцінка конкурентоспроможності – це “визначення її рейтингу, що дає відносну характеристику можливості продукції задовольняти вимоги конкурентного ринку в теперішній період, відносно продукції конкурентів” [39].

Якщо брати до уваги конкурентоспроможність країни, то це означає її здатність ефективно конкурувати на світовому ринку. Дане поняття може включати в себе ранжування рівнів економічного розвитку, якості продукції та послуг, доступність ресурсів, інновації, освіта, рівень життя населення та багато іншого, що дає можливість країні досягти успіхів у глобальному економічному середовищі.

Підвищення рівня конкурентоспроможності країни може спровокувати ріст рівня економічного розвитку та покращити рівень життя населення.

Існує багато методів оцінювання конкурентоспроможності, котрі залежать від форми поданих даних такі як: розрахункові, матричні, графічні,

комбіновані, - та в залежності від порівняння за зразком для визначення відносного рівня якості: диференційований, комплексний, змішаний [39].

За допомогою розрахунку інтегрального індексу варто зробити групування України та країн складу Європейського союзу за рівнем ВВП та ВНД у 2021 (довоєнний період) та порівняти отримані рівні з показниками періоду 2022 року (див. табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Показники ВВП та ВНД України та країн ЄС у 2021 та 2022 році

Країни	ВВП, млрд. \$ USA	ВНД, млрд. \$ USA	ВВП, млрд. \$ USA	ВНД, млрд. \$ USA	Абсолютне відхилення ВВП, млрд. \$ USA	Абсолютне відхилення ВНД, млрд. \$ USA
	2021		2022			
	x1	x2	x3	x4		
Австрія	479.3	453.33	470.94	445.91	-8.36	-7.42
Бельгія	600.75	539.00	583.44	531.41	-17.31	-7.59
Болгарія	84.04	66.14	90.35	66.05	6.31	-0.09
Греція	214.67	216.05	217.58	209.53	2.91	-6.52
Данія	405.69	359.77	400.17	357.27	-5.52	-2.5
Естонія	37.19	29.69	38.1	30.74	0.91	1.05
Ірландія	513.39	298.73	533.14	299.75	19.75	1.02
Іспанія	1450	1401.85	1421	1396.93	-29	-4.92
Італія	2160	2094.29	2050	2018.34	-110	-75.95
Кіпр	29.48	23.81	29.25	23.72	-0.23	-0.09
Латвія	39.44	34.67	40.93	33.66	1.49	-1.01
Литва	66.80	51.51	70.97	52.52	4.17	1.01
Люксембург	85.58	50.07	81.64	45.47	-3.94	-4.6
Мальта	18.09	13.30	18.13	13.50	0.04	0.2
Нідерланди	1031	922.66	1010	912.20	-21	-10.46
Німеччина	4280	4104.96	4072	3957.76	-208	-147.2
Польща	681.35	563.297	688.13	566.09	6.78	2.793

Продовження таблиці 3.3

Португалія	255.53	231.91	255.2	232.0	-0.33	0.09
Румунія	285.81	233.70	300.69	246.66	14.88	12.96
Словаччина	118.58	104.21	115.46	103.88	-3.12	-0.33
Словенія	61.83	53.36	60.06	52.97	-1.77	-0.39
Угорщина	182.09	149.73	177.34	155.15	-4.75	5.42
Україна	199.77	127.76	160.5	158.53	-39.27	30.77
Фінляндія	296.47	274.88	282.65	268.15	-13.82	-6.73
Франція	2961	2839.44	2783	2768.04	-178	-71.4
Хорватія	69.08	59.35	71.6	59.49	2.52	0.14
Чехія	281.79	231.10	290.57	235.41	8.78	4.31
Швеція	639.71	560.05	591.72	544.94	-47.99	-15.11
Усього	17528.43	16088.62	16904.56	15786.07	-	-

Джерело: побудовано автором за матеріалами [34]

У 2022 році порівняно з 2021 роком реальний ВВП країни має спадну тенденцію у таких досліджуваних країн: Австрія, Бельгія, Данія, Іспанія, Італія, Кіпр, Люксембург, Нідерланди, Німеччина, Португалія, Словаччина, Словенія, Україна, Фінляндія, Франція та Швеція. Усі інші країни мають протилежну тенденцію.

Не дивлячись на спадну тенденцію реального ВВП лідером за рівнем реального ВВП у 2022 році серед країн варто виділити Німеччину (4072 млрд. \$ USA), а аутсайдером - Мальта (18.13 млрд. \$ USA).

Говорячи про ВНД у 2022 році порівняно з 2021 роком даний показник має тенденцію до зростання у таких досліджуваних країн, як: Естонія, Ірландія, Литва, Мальта. Польща, Португалія, Румунія, Угорщина, Україна, Хорватія та Чехія.

Лідером за рівнем ВНД у 2022 році серед країн варто виділити Німеччину (3957.76 млрд. \$ USA), а аутсайдером - Мальта (13.50 млрд. \$ USA).

Для наступного етапу аналізу знайдемо нормовані показники по даних країнах (див. табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Нормовані показники економічного розвитку у 2021 та 2022 роках

Країни	2021 рік		2022 рік	
	x1	x2	x3	x4
Австрія	0.112	0.110	0.116	0.113
Бельгія	0.140	0.131	0.143	0.134
Болгарія	0.020	0.016	0.022	0.017
Греція	0.050	0.053	0.053	0.053
Данія	0.095	0.088	0.098	0.090
Естонія	0.009	0.007	0.009	0.007
Ірландія	0.120	0.073	0.131	0.076
Іспанія	0.339	0.342	0.349	0.353
Італія	0.505	0.510	0.503	0.510
Кіпр	0.007	0.006	0.007	0.006
Латвія	0.009	0.008	0.010	0.009
Литва	0.016	0.013	0.017	0.013
Люксембург	0.020	0.012	0.020	0.011
Мальта	0.004	0.003	0.004	0.003
Нідерланди	0.241	0.225	0.248	0.230
Німеччина	1.000	1.000	1.000	1.000
Польща	0.159	0.137	0.169	0.143
Португалія	0.060	0.056	0.063	0.059
Румунія	0.067	0.057	0.074	0.062
Словаччина	0.028	0.025	0.028	0.026
Словенія	0.014	0.013	0.015	0.013
Угорщина	0.043	0.036	0.044	0.039
Україна	0.047	0.031	0.039	0.040
Фінляндія	0.069	0.067	0.069	0.068
Франція	0.692	0.692	0.683	0.699
Хорватія	0.016	0.014	0.018	0.015
Чехія	0.066	0.056	0.071	0.059
Швеція	0.150	0.136	0.145	0.138

Джерело: побудовано автором за матеріалами [34]

Для розрахунку інтегральних індексів по аналізованих країнах застосуємо формулу середньої геометричної (розрахунок дивитися у таблиці 3.5):

$$I = \sqrt[n]{k_1 \times k_2 \times k_3 \times \dots \times k_n} \quad (3.1)$$

Таблиця 3.5

Інтегральний індекс економічного розвитку у 2021 та 2022 роках

Країна	I ₂₀₂₁	I ₂₀₂₂
Австрія	0.110	0.114
Бельгія	0.013	0.138
Болгарія	0.017	0.020
Греція	0.055	0.055
Данія	0.089	0.095
Естонія	0.008	0.008
Ірландія	0.093	0.099
Іспанія	0.341	0.351
Італія	0.507	0.507
Кіпр	0.006	0.006
Латвія	0.009	0.009
Литва	0.014	0.014
Люксембург	0.014	0.014
Мальта	0.003	0.004
Нідерланди	0.232	0.239
Німеччина	1.000	1.000
Польща	0.148	0.155
Португалія	0.055	0.063
Румунія	0.063	0.071
Словаччина	0.026	0.026
Словенія	0.014	0.014
Угорщина	0.045	0.041
Україна	0.039	0.045
Фінляндія	0.071	0.071
Франція	0.692	0.691
Хорватія	0.014	0.017
Чехія	0.063	0.065
Швеція	0.141	0.141

Джерело: розраховано автором за матеріалами [34]

Провівши усі необхідні розрахунки слід розподілити аналізовані країни за значеннями інтегрального індексу та зробити групування (табл. 3.6). Для цього розділимо країни на три основні групи за рівними інтервалами (низький, середній та високий рівень явища).

Для формування груп знаходимо ширину інтервалу за даною формулою:

$$h = \frac{x_{max} - x_{min}}{n} \quad (3.2)$$

де,

n - кількість отриманих груп розподілу (низький, середній, високий рівень розвитку аналізованого явища);

$X_{\max}$ - максимальне значення інтегрального індексу;

$X_{\min}$ - мінімальне значення інтегрального індексу.

У даному випадку, враховуючи загальноприйняте округлення коефіцієнтів, ми отримуємо

$$h_1 = h_2 = 0,332.$$

Отже можна зробити групування досліджуваних країн за трьома групами рівня економічного розвитку (низький, середній та високий) (див. табл. 3.6).

Таблиця 3.6

Групування країн за значенням інтегрального індексу економічного розвитку у 2021 та 2022 роках

Групи за рівнем розвитку явища	Діапазон значення	2021 рік	2022 рік
Низький рівень	$0,003 \leq x \leq 0,335$	Австрія, Бельгія, Болгарія, Греція, Данія, Естонія, Ірландія, Кіпр, Латвія, Литва, Люксембург, Мальта, Нідерланди,	Австрія, Бельгія, Болгарія, Греція, Данія, Естонія, Ірландія, Кіпр, Латвія, Литва, Люксембург, Мальта, Нідерланди,
		Польща, Португалія, Румунія, Словаччина, Словенія, Угорщина, Україна, Фінляндія, Хорватія, Чехія, Швеція	Польща, Португалія, Румунія, Словаччина, Словенія, Угорщина, Україна, Фінляндія, Хорватія, Чехія, Швеція
Середній рівень	$0,335 \leq x \leq 0,667$	Іспанія, Італія	Іспанія, Італія
Високий рівень	$0,667 \leq x \leq 1,000$	Німеччина, Франція	Німеччина, Франція

Джерело: побудовано автором за матеріалами [34]

Отже, можна побачити, що загальна картина поділу між групами

економічного розвитку у 2021 році порівняно з 2022 роком не змінилася. Як у 2021 так і у 2022 році до країн з високим рівнем економічного розвитку належать Німеччина та Франція, до середнього рівня - Іспанія та Італія, а усі інші країни Європейського союзу, у тому числі Україна, належать до категорії країн з низьким рівнем економічного розвитку. Значить, об'єктивно Україна на даний момент не являється конкурентоспроможною країною, порівняно з країнами високого та середнього класу, проте спираючись на отримані результати за аналізовані роки, можна стверджувати, що Україна виступає конкурентом за рівнем реального ВВП та ВНД для країн ЄС, що належать до категорії з низьким рівнем економічного розвитку, а отже у неї є шанси на приєднання до складу Європейського союзу.

3.3. Прогнозування зовнішньоекономічного розвитку України

Зовнішньоекономічний розвиток – це процес розвитку державної економіки, що формується через взаємовідносини між країнами, наприклад, через туризм, інвестиції, торгівля тощо. Даний розвиток формується під впливом багатьох чинників-факторів таких, як:

- політична стабільність;
- рівень науково-технічного прогресу;
- кількість зовнішніх інвестицій;
- курс іноземної валюти;
- вартість національної валюти;
- рівень бідності країни та інше.

Стан економічних взаємовідносин між країнами на сучасному етапі характеризується прискореним темпом зростання рівня розвитку, наслідком чого виступає глобалізація економіки на світовому рівні, розширення можливостей до розвитку економіки в середині країни та потенціалу до подальшого розвитку соціально-економічного сектору України.

На превеликий жаль, сучасний етап економічного розвитку нашої

держави характеризується відсутністю ізольованого розвитку як на макро- так і на мікрорівні [40, с. 60].

Для формування уявлення про подальшу динаміку економічних показників, що впливають на економічні перспективи та розвиток держави в цілому важливий є прогноз економічного потенціалу, що сприяє формуванню стратегічних рішень для поліпшення ситуації в соціально-економічному секторі країни або стабілізації показників.

За допомогою таблиць 3.7 – 3.9 проаналізуємо динаміку основних показників економічного розвитку України (експорт, імпорт, реальний ВВП) за період 2015-2021 років та зробимо два прогнози, спираючись на події, які могли б бути за умови уникнення воєнного положення на території України та включаючи сучасний стан держави.

Таблиця 3.7

Динаміка експорту України за період 2015-2021рр. та 2017-2023р.

Рік	У, млн. грн.	Плинна середня	Вир-ні рівні	Рік	У, млн. грн.	Плинна середня	Вир-ні рівні
2015	1044541,00		1211490,52	2017	1636416,00		1785230,76
2016	1174625,00	1216465,33	1256177,18	2018	1637399,00	1832839,67	1794098,59
2017	1430230,00	1404581,67	1300863,84	2019	2224704,00	1900888,67	1802966,42
2018	1608890,00	1558512,00	1345550,50	2021	1840563,00	1978057,00	1811834,25
2019	1636416,00	1429949,00	1390237,15	2022	1868904,00	1781961,00	1820702,08
2021	1044541,00		1434923,81	2023	1636416,00		1829569,91
Усього:	7939243,00	X	7939243,00	Усього:	10844402,00	X	10844402,00

Джерело: побудовано автором за матеріалами [25]

Виходячи із розрахунків таблиці 3.7 ряд динаміки плинних середніх свідчить про зростаючу тенденцію експорту України як у першому, так і в другому аналізованому періоді (за 2015-2021 та за 2017-2023, відповідно).

За період 2015-2021 роки середньорічний експорт України становить 1323207,17 млн. грн., а за період 2017-2023 рр. - 1807400,33 млн. грн.

З урахуванням лінійної тенденції з 2015 по 2021 рік динаміка експорту в

середньому щорічно збільшувалася на 44686,66 млн. грн., а з 2017 по 2023 рік - всього на всього на 8867,83 млн. грн.

На рис. 3.3. графічно продемонстровано обидва варіанти тенденції.

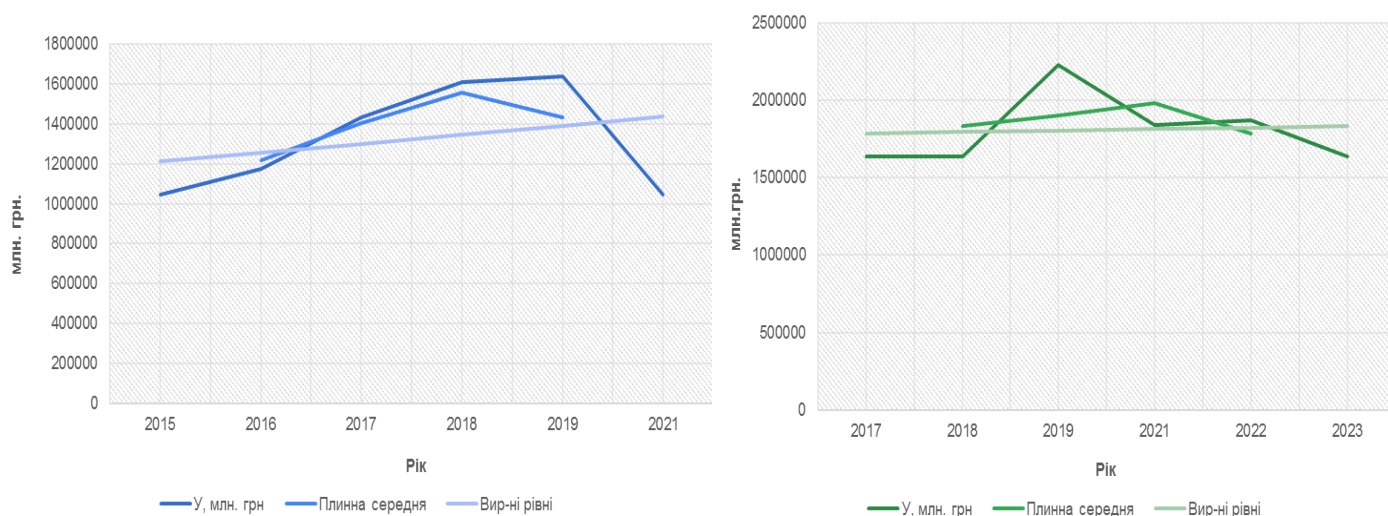

Рис. 3.3. Динаміка експорту України за період 2015-2021 рр. та 2017-2023 рр.

Джерело: проаналізовано автором за матеріалами [25]

Ураховуючи отримані показники можемо зробити прогноз на період 2025-2030 роки, це можна зробити за допомогою формули:

$$Y_{t+\tau} = a_0 + a_1 \times (t + \tau) \quad (3.3)$$

Провівши усі необхідні розрахунки в Excel ми отримали графік, що демонструє дві ламані:

- графік, що базується на розрахунках, з урахуванням показників експорту за період 2015-2021 років;
- графік, що базується на розрахунках, з урахуванням показників експорту за період 2017-2023 років.

На рис. 3.4. можна спостерігати позитивні прогностні показники, що обумовлюються зростанням рівня експорту товарів та послуг України за умовою збереження лінійної тенденції. Спираючись на дві різні розрахункові ланцюги ми отримали наступні прогнози:

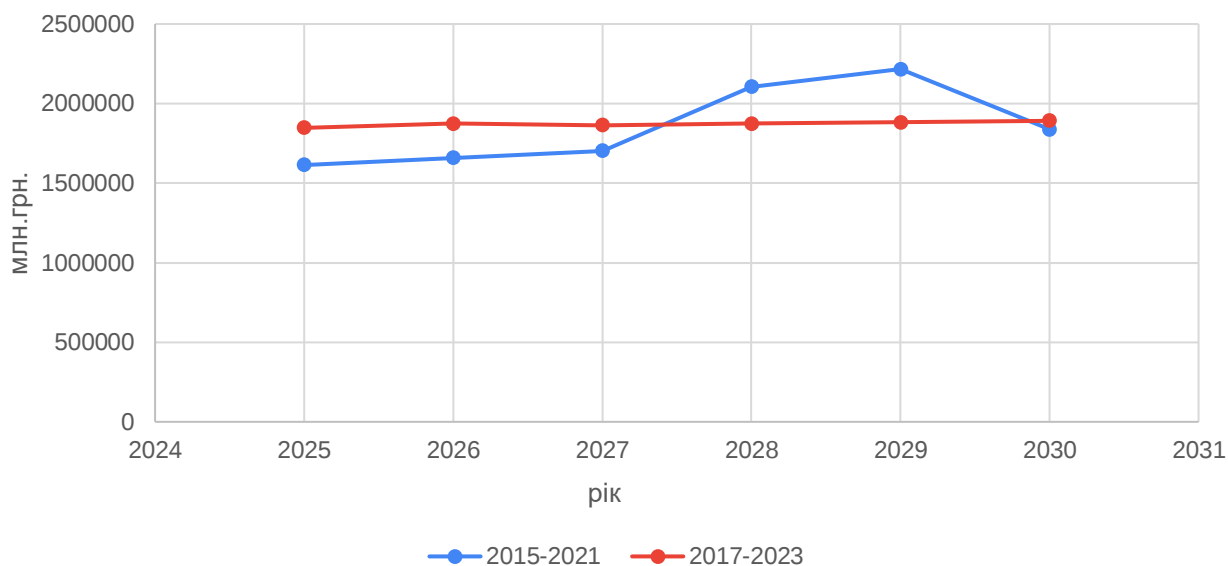

Рис. 3.4. Прогноз динаміки експорту України за період 2025-2030 рр.

Джерело: побудовано автором за матеріалами [25]

1. спираючись на результати динаміки експортних операцій в Україні за період 2015-2021 роки:

- прогноз динаміки експорту на 2025 рік за умови збереження лінійної тенденції складе 1613670,44 млн. грн.;
- прогноз динаміки експорту на 2026 рік за умови збереження лінійної тенденції складе 1658357,10 млн. грн.;
- прогноз динаміки експорту на 2027 рік за умови збереження лінійної тенденції складе 1703043,75 млн. грн.;
- прогноз динаміки експорту на 2028 рік за умови збереження лінійної тенденції складе 1747730,41 млн. грн.;
- прогноз динаміки експорту на 2029 рік за умови збереження лінійної тенденції складе 1792417,07 млн. грн.;
- прогноз динаміки експорту на 2030 рік за умови збереження лінійної тенденції складе 1837103,72 млн. грн.;

2. спираючись на результати динаміки експортних операцій в Україні за період 2017-2023 роки:

- прогноз динаміки експорту на 2025 рік за умови збереження лінійної тенденції складе 1847305,56 млн. грн.;
- прогноз динаміки експорту на 2026 рік за умови збереження лінійної тенденції складе 1856173,39 млн. грн.;
- прогноз динаміки експорту на 2027 рік за умови збереження лінійної тенденції складе 1865041,22 млн. грн.;
- прогноз динаміки експорту на 2028 рік за умови збереження лінійної тенденції складе 1873909,05 млн. грн.;
- прогноз динаміки експорту на 2029 рік за умови збереження лінійної тенденції складе 1882776,88 млн. грн.;
- прогноз динаміки експорту на 2030 рік за умови збереження лінійної тенденції складе 1891644,71 млн. грн.

Таблиця 3.8

Динаміка імпорту України за період 2015-2021рр. та 2017-2023рр.

Рік	У, млн. грн.	Плинна середня	Вир-ні рівні	Рік	У, млн. грн.	Плинна середня	Вир-ні рівні
2015	1084016,00		12646,17	2017	1618749,00		1449750,76
2016	1323127,00	1341964,00	159992,17	2018	1914893,00	1738389,33	1766555,39
2017	1618749,00	1618923,00	307338,17	2019	1681526,00	1960828,67	2083360,02
2018	1914893,00	1827080,33	454684,17	2021	2286067,00	2226639,33	2400164,65
2019	1947599,00	1848006,00	602030,17	2022	2712325,00	2745135,33	2716969,28
2021	1681526,00		749376,17	2023	3237014,00		3033773,91
Усього:	2286067,00	х	2286067,00	Усього:	13450574,00	х	13450574,00

Джерело: побудовано автором за матеріалами[25]

Виходячи із розрахунків таблиці 3.8 ряд динаміки плинних середніх свідчить про зростаючу тенденцію імпорту України як у першому, так і в другому аналізованому періоді (за 2015-2021 та за 2017-2023, відповідно).

За період 2015-2021 роки середньорічний імпорт України становить 381011,17 млн. грн., а за період 2017-2023 рр. - 2241762,33 млн. грн.

З урахуванням лінійної тенденції з 2015 по 2021 рік динаміка експорту в

середньому щорічно збільшувалася на 147346,00 млн. грн., а з 2017 по 2023 рік - всього на всього на 316804,63 млн. грн.

На рис. 3.5. графічно продемонстровано обидва варіанти тенденції.

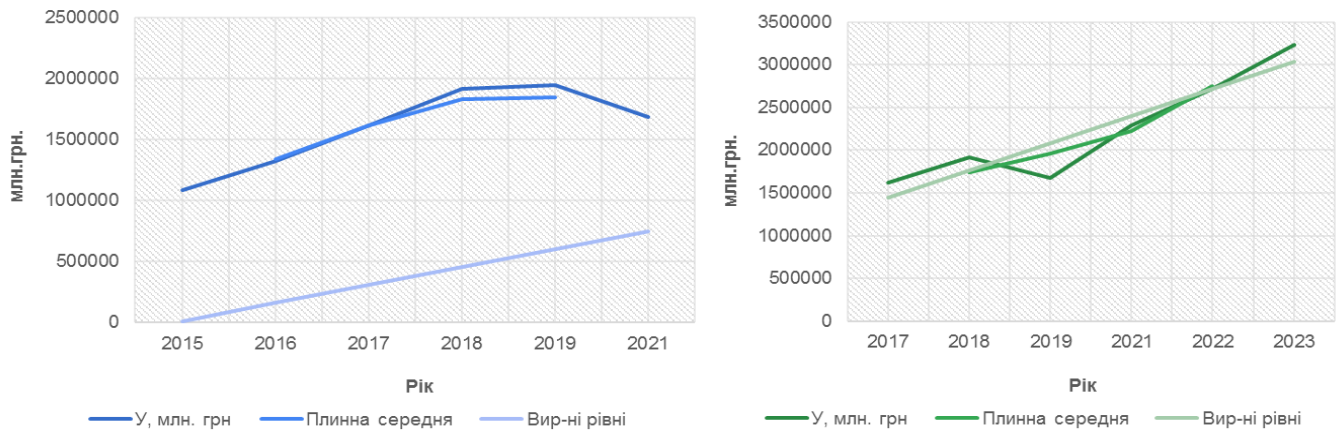

Рис. 3.5. Динаміка імпорту України за період 2015-2021 рр. та 2017-2023 рр.

Джерело: побудовано автором за матеріалами [25]

Ураховуючи отримані показники за допомогою Excel можемо зробити прогноз динаміки показників імпорту на період 2025-2030 роки, це можна зробити за допомогою формули 3.3 (див. рис. 3.6.).

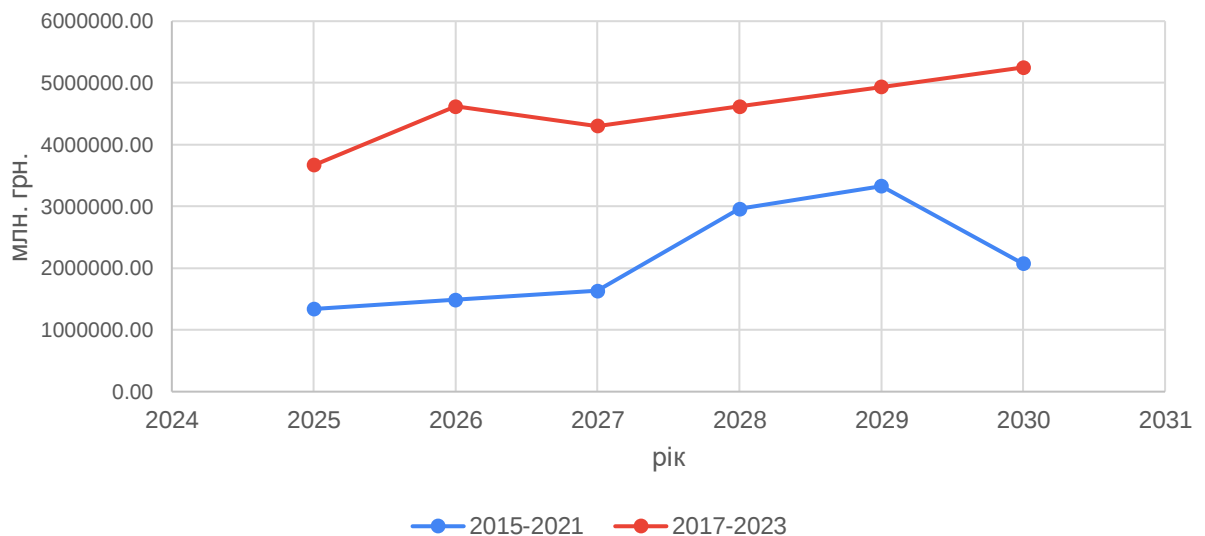

Рис. 3.6. Прогноз динаміки імпорту України за період 2025-2030 рр.

Джерело: побудовано автором за матеріалами [25]

На рис. 3.6. можна спостерігати позитивні прогностні показники, що обумовлюються зростанням рівня імпорту товарів та послуг України за умовою збереження лінійної тенденції.

Спираючись на дві різні розрахункові ланцюги ми отримали наступні прогнози:

1. спираючись на результати динаміки імпортних операцій в Україні за період 2015-2021 роки:

- прогноз динаміки імпорту на 2025 рік за умови збереження лінійної тенденції складе 1338760,17 млн. грн.;

- прогноз динаміки імпорту на 2026 рік за умови збереження лінійної тенденції складе 1486106,17 млн. грн.;

- прогноз динаміки імпорту на 2027 рік за умови збереження лінійної тенденції складе 1633452,17 млн. грн.;

- прогноз динаміки імпорту на 2028 рік за умови збереження лінійної тенденції складе 1780798,17 млн. грн.;

- прогноз динаміки імпорту на 2029 рік за умови збереження лінійної тенденції складе 1928144,17 млн. грн.;

- прогноз динаміки імпорту на 2030 рік за умови збереження лінійної тенденції складе 2075490,17 млн. грн.;

2. спираючись на результати динаміки імпортних операцій в Україні за період 2017-2023 роки:

- прогноз динаміки імпорту на 2025 рік за умови збереження лінійної тенденції складе 3667383,16 млн. грн.;

- прогноз динаміки імпорту на 2026 рік за умови збереження лінійної тенденції складе 3984187,79 млн. грн.;

- прогноз динаміки імпорту на 2027 рік за умови збереження лінійної тенденції складе 4300992,42 млн. грн.;

- прогноз динаміки імпорту на 2028 рік за умови збереження лінійної тенденції складе 4617797,05 млн. грн.;

- прогноз динаміки імпорту на 2029 рік за умови збереження лінійної

тенденції складе 4934601,68 млн. грн.;

- прогноз динаміки імпорту на 2030 рік за умови збереження лінійної тенденції складе 5251406,31 млн. грн.

Таблиця 3.9

Динаміка реального ВВП України за період 2015-2021рр. та 2017-2023р.

Рік	У, млн. грн.	Плинна середня	Вир-ні рівні	Рік	У, млн. грн.	Плинна середня	Вир-ні рівні
2015	1430290,00		-1063858,55	2017	2445587,00		2511262,14
2016	2034430,00	1970102,00	-485910,66	2018	3083409,00	3068241,33	3036900,49
2017	2445587,00	2521142,00	92037,22	2019	3675728,00	3707573,00	3562538,83
2018	3083409,00	3068241,33	669985,11	2021	4363582,00	3968363,33	4088177,17
2019	3675728,00	3707573,00	1247933,00	2022	3865780,00	4582474,67	4613815,51
2021	4363582,00		1825880,88	2023	5518062,00		5139453,85
Усього:	2286067,00	х	2286067,00	Усього:	2445587,00	х	22952148,00

Джерело: побудовано автором за матеріалами [25]

Виходячи із розрахунків таблиці 3.9 ряд динаміки плинних середніх свідчить про зростаючу тенденцію реального ВВП України як у першому, так і в другому аналізованому періоді (за 2015-2021 та за 2017-2023, відповідно).

За період 2015-2021 роки середньорічний реальний ВВП України становить 381011,17 млн. грн., а за період 2017-2023 рр. - 3825358,00 млн. грн.

З урахуванням лінійної тенденції з 2015 по 2021 рік динаміка експорту в середньому щорічно збільшувалася на 577947,89 млн. грн., а з 2017 по 2023 рік - всього на всього на 525638,34 млн. грн.

Ураховуючи отримані показники за допомогою Ексел'а можемо зробити прогноз динаміки показників реального ВВП України на період 2025-2030 роки, це можна зробити за допомогою формули 3.3 (див. рис. 3.7.).

На рис. 3.7. можна спостерігати позитивні прогнозні показники, що обумовлюються інтенсивним зростанням рівня реального ВВП України за умовою збереження лінійної тенденції. Спираючись на дві різні розрахункові ланцюги ми отримали наступні прогнози:

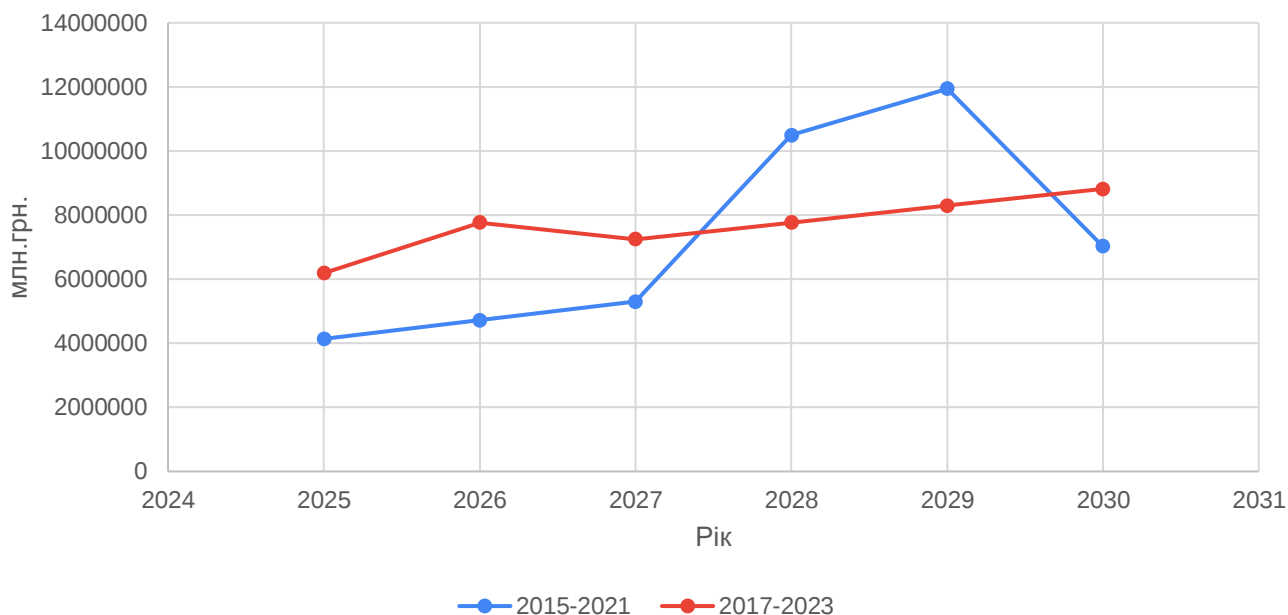

Рис. 3.7. Прогноз динаміки реального ВВП України за період 2025-2030 рр.

Джерело: побудовано автором за матеріалами [25]

1) спираючись на результати динаміки реального ВВП України за період 2015-2021 роки:

- прогноз динаміки ВВП на 2025 рік за умови збереження лінійної тенденції складе 4137672,42 млн. грн.;
- прогноз динаміки ВВП на 2026 рік за умови збереження лінійної тенденції складе 4715620,31 млн. грн.;
- прогноз динаміки ВВП на 2027 рік за умови збереження лінійної тенденції складе 5293568,20 млн. грн.;
- прогноз динаміки ВВП на 2028 рік за умови збереження лінійної тенденції складе 5871516,08 млн. грн.;
- прогноз динаміки ВВП на 2029 рік за умови збереження лінійної тенденції складе 6449463,97 млн. грн.;
- прогноз динаміки ВВП на 2030 рік за умови збереження лінійної тенденції складе 7027411,85 млн. грн.;

2) спираючись на результати динаміки реального ВВП України за період

2017-2023 роки:

- прогноз динаміки ВВП на 2025 рік за умови збереження лінійної тенденції складе 6190730,54 млн. грн.;
- прогноз динаміки ВВП на 2026 рік за умови збереження лінійної тенденції складе 6716368,89 млн. грн.;
- прогноз динаміки ВВП на 2027 рік за умови збереження лінійної тенденції складе 7242007,23 млн. грн.;
- прогноз динаміки ВВП на 2028 рік за умови збереження лінійної тенденції складе 7767645,57 млн. грн.;
- прогноз динаміки ВВП на 2029 рік за умови збереження лінійної тенденції складе 8293283091 млн. грн.;
- прогноз динаміки ВВП на 2030 рік за умови збереження лінійної тенденції складе 8818922,26 млн. грн.

Спираючись на дані прогнозні значення можна зробити висновок, що обидва розрахункові ланцюги, базуючись на різних часових періодах (2015-2021 та 2017-2023 роки), показують позитивну прогнозну динаміку зростання експорту України до 2030 року за умови збереження поточних лінійних тенденцій. Прогнози, розраховані на основі даних 2017-2023 років, є дещо вищими в порівнянні з прогнозами на базі 2015-2021 років. Це можна свідчити про прискорення темпів зростання експорту в останні роки. Різниця в прогнозах між двома методиками доводить, що вибір базового періоду суттєво впливає на результат прогнозування. В цілому, наведені розрахунки дають підстави для обережного оптимізму щодо перспектив зростання українського експорту в найближчі 5-7 років, якщо не відбудуться суттєві негативні зміни у зовнішньому середовищі. Водночас, для посилення експортного потенціалу важливо покращувати умови ведення бізнесу та інвестувати в інновації та конкурентоспроможність.

Якщо говорити про прогнозні показники імпорту, то обидва прогнози, побудовані на основі історичних даних за різні періоди (2015-2021 та 2017-2023 роки), показують зростання лінійної тенденції обсягу імпорту в Україну на

найближчі роки. Прогноз на основі даних 2017-2023 років демонструє більш стрімке зростання, ніж прогноз на базі 2015-2021 років. Це може пояснюватися відмінностями економічної ситуації та зовнішньоторговельної динаміки в ці періоди. За прогнозом за базою даних 2015-2021 рр., обсяг імпорту зросте з 1339 млрд грн у 2025 році до 2075 млрд грн у 2030 році. За прогнозом на основі 2017-2023 рр. - з 3667 млрд грн у 2025 р. до 5251 млрд грн у 2030 р. Таким чином друга модель передбачає приблизно в 2,5 рази вищі абсолютні значення імпорту. Лінійний характер прогнозу означає, що очікується приблизно однакове абсолютне зростання імпорту - на 147 млрд грн на рік за першою моделлю, та на 317 млрд грн за іншою.

Спираючись на прогнозовані данні стосовно ВВП України варто зазначити, що ці прогнози базуються на припущенні збереження лінійної тенденції. У реальності економічний розвиток можна відзначити вплив різноманітних факторів, таких як зміни в політиці, зовнішньоекономічні шоки, технологічні інновації тощо, які можуть призвести до відхилення від прогнозованих значень. Для підвищення точності та надійності прогнозів доцільно використовувати більш складні моделі, які враховують додаткові фактори впливу на економічне зростання, а також регулярно оновлювати прогнози на основі актуальних даних. Це може бути пов'язано з відновленням економіки після кризових років та впровадженням ефективних реформ. Загалом, обидва прогнози свідчать про позитивні перспективи розвитку економіки України в довгостроковому періоді, що може бути пов'язано з відновленням економіки після кризових років та впровадженням ефективних реформ. Для реалізації цих прогнозів необхідно забезпечити стабільність економічного/політичного середовища, а також провести ефективні реформи, спрямовані на стимулювання економічного зростання.

ВИСНОВКИ

Зовнішньоекономічні зв'язки являються однією з найскладніших сфер економіки, яку поділяють на декілька категорій: на економічну та історичну, - та виступають комплексною системою різних форм міжнародного партнерства між державами і їх суб'єктами у будь-якій сфері економіки.

Прийнято вважати, що зовнішньоекономічні зв'язки виступають факторами збільшення національного доходу, економії витрат господарства та прискорення науково-технічної еволюції.

Завдяки даному механізму міжнародного партнерства розвивається промисловість, сільське господарство, торгівля, сфери послуг і фінансові установи.

Відповідно до Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність" від 17 січня 2019 року зовнішньоекономічною діяльністю називається "діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, а також діяльність державних замовників з оборонного замовлення у випадках, визначених законами України, побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами".

Товарообмін між країнами (продаж-купівля товарів/послуг) посідає одне з провідних місць у економічному розвитку будь-якої країни світу оскільки дане явище супроводжується відсиленням рівня доходної частини державного бюджету через експорт країни-контрагенту.

Аналіз динаміки експортно-імпортних операцій за період 2019-2021 роки показав тенденцію до збільшення обсягів експорту, що є позитивним явищем для України як для аграрної країни, доходи якої залежать в основному від продажу сировини, та тенденцію до збільшення обсягів імпорту, що демонструє такі негативні наслідки:

- збільшення обсягів імпорту провокує високий дефіцит торговельного балансу - коли вартість імпорту домінує над експортом, - що призводить до зниження курсу національної валюти і провокує підвищення

рівня інфляції;

- зниження попиту на вітчизняну продукцію, що призводить до скорочення виробництва, наслідком чого виступає скорочення робочих місць, безробіття та підвищення рівня міграції;

- залежність від іноземних постачальників, наслідком чого є економічна нестабільність через підвищення тарифів на іноземні товари і скорочення поставок.

Загальну картину загальноекономічної торгівлі України можна вважати позитивною, проте менш позитивним явищем виступає домінування імпорту над експортом: у 2019 році обсяг імпорту перевищує обсяг експорту на 20,5%; у 2020 - на 28,2%; у 2021 - на 8,1%.

Міжнародний рух капіталів відіграє важливу роль в економічному розвитку багатьох країн та формуванні структури економічного зростання.

Міжнародна міграція капіталу представляє собою інвестування однієї країни свого надлишкового капіталу в країну-імпортера, котра має дефіцит капіталу, причому даний процес має позитивні наслідки як для однієї країни, так і для іншої.

Аналіз динаміки руху капіталів показав найчастішими інвесторами України за аналізований період виступають Кіпр (42%, 41%, 41%, 41% від загальної суми інвестиційних внесків з боку країн Євросоюзу з 2019 по 2022 роки, відповідно) та Нідерланди (28%, 25%, 25%, 25% за аналогічний період).

За період 2019-2022 рр. спостерігаються коливання у фінансуванні з боку країн ЄС, особливо чітко спостерігаються спадна тенденція у 2022 році. Це можна пояснити негативними наслідками воєнного стану на території України, що суттєво похитнуло економіку держави, вплинуло на структурно-інноваційну політику та децентралізацію прямих іноземних інвестицій. Нажаль, з приходом важких часів на українські землі держава втрачає свою інвестиційну привабливість.

Зменшення інвестиційних надходжень в Україну може призвести до наступних наслідків:

- сповільнюється економічний розвиток через скорочення фінансування нових проектів, що супроводжується підвищенням рівня безробіття;
- обмеження в доступі до науково-технічного прогресу;
- зменшення розвитку інфраструктури, оскільки іноземні інвестори фінансують інфраструктурні проекти, будівництво доріг, портів;
- негативний вплив на конкурентоспроможність.

ВВП виступає одним із важливих показників в економічному аналізі і оцінюванні перспектив можливого розвитку держави, оскільки виступає виміром добробуту і фінансової стабільності населення: чим нижчий ВВП, тим вищий рівень бідності серед населення в країні.

Спираючись на думку багатьох дослідників, можна стверджувати, що низька продуктивність праці являється негативним чинником-фактором на подальшу еволюцію економічного сектору будь-якої країни. Згідно з даними інтернет джерел слід зазначити, що рівень добробуту України ще на період 2021 року вважався катастрофічним у порівнянні із Західною Європою і ще тоді вважалося, що Україні необхідно понад 100 років для реабілітації і для досягнення тодішніх показників ЄС, а якщо брати до уваги теперішнє положення України, то дані прогнози глобально погіршуються.

Економічний розвиток виступає однією із головних чинників державного розвитку, яка на пряму залежить від таких економічних елементів як: експорт, імпорт, ВВП, ВНД тощо. Україна з одержанням незалежності намагається боротися з усіма можливими проблемами, що її спіткали, наприклад: економічна криза, епідемія, воєнне положення та інше, - намагається реабілітуватися та розвиватися, проте таких зусиль недостатньо, щоб відповідати стандартам ЄС.

Перш за все, щоб ставити конкретні цілі щодо розвитку соціально-економічного сектору України, треба закінчити війну, адже дане явище виступає масштабною загрозою не тільки для України, а й для інших країн світу.

«Однією із головних цілей України виступає подолання такої проблеми як “занепад економіки”, яку можна вирішити за допомогою керованості економічними реформами та створення соціально-орієнтованої ринкової економіки на базі відродження та пришвидшення розвитку власного вітчизняного виробництва» [37, с. 40].

Варто зауважити, що до внутрішніх факторів, що негативно відображаються на економічній привабливості України та її відносинах з опонентами (включаючи ЄС) належать орієнтованість на експорт, слаборозвинений внутрішній ринок, дефіцит платіжного балансу та інше, а до зовнішніх факторів відносяться політична стабільність, фінансова криза, підвищений попит на іноземну валюту і спадна тенденція торгового балансу. Внутрішні фактори, перш за все, заганняють Україну в безвихідні рамки і посилюють зовнішні.

Спираючись на дані прогностні значення можна зробити висновок, що обидва розрахункові ланцюги, базуючись на різних часових періодах (2015-2021 та 2017-2023 роки), показують позитивну прогностну динаміку зростання експорту України до 2030 року за умови збереження поточних лінійних тенденцій. Прогнози, розраховані на основі даних 2017-2023 років, є дещо вищими в порівнянні з прогнозами на базі 2015-2021 років. Це можна свідчити про прискорення темпів зростання експорту в останні роки. Різниця в прогнозах між двома методиками доводить, що вибір базового періоду суттєво впливає на результат прогнозування. В цілому, наведені розрахунки дають підстави для обережного оптимізму щодо перспектив зростання українського експорту в найближчі 5-7 років, якщо не відбудуться суттєві негативні зміни у зовнішньому середовищі. Водночас, для посилення експортного потенціалу важливо покращувати умови ведення бізнесу та інвестувати в інновації та конкурентоспроможність.

Якщо говорити про прогностні показники імпорту, то обидва прогнози, побудовані на основі історичних даних за різні періоди (2015-2021 та 2017-2023 роки), показують зростання лінійної тенденції обсягу імпорту в Україну на

найближчі роки. Прогноз на основі даних 2017-2023 років демонструє більш стрімке зростання, ніж прогноз на базі 2015-2021 років. Це може пояснюватися відмінностями економічної ситуації та зовнішньоторговельної динаміки в ці періоди. За прогнозом за базою даних 2015-2021 рр., обсяг імпорту зросте з 1339 млрд грн у 2025 році до 2075 млрд грн у 2030 році. За прогнозом на основі 2017-2023 рр. - з 3667 млрд грн у 2025 р. до 5251 млрд грн у 2030 р. Таким чином друга модель передбачає приблизно в 2,5 рази вищі абсолютні значення імпорту. Лінійний характер прогнозу означає, що очікується приблизно однакове абсолютне зростання імпорту - на 147 млрд грн на рік за першою моделлю, та на 317 млрд грн за іншою.

Спираючись на прогнозовані дані стосовно ВВП України варто зазначити, що ці прогнози базуються на припущенні збереження лінійної тенденції. У реальності економічний розвиток можна відзначити вплив різноманітних факторів, таких як зміни в політиці, зовнішньоекономічні шоки, технологічні інновації тощо, які можуть призвести до відхилення від прогнозованих значень. Для підвищення точності та надійності прогнозів доцільно використовувати більш складні моделі, які враховують додаткові фактори впливу на економічне зростання, а також регулярно оновлювати прогнози на основі актуальних даних. Це може бути пов'язано з відновленням економіки після кризових років та впровадженням ефективних реформ. Загалом, обидва прогнози свідчать про позитивні перспективи розвитку економіки України в довгостроковому періоді, що може бути пов'язано з відновленням економіки після кризових років та впровадженням ефективних реформ. Для реалізації цих прогнозів необхідно забезпечити стабільність економічного/політичного середовища, а також провести ефективні реформи, спрямовані на стимулювання економічного зростання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Трифонова О. Д., Дорошкевич Є. С. Аналіз впливу зовнішніх та внутрішніх факторів на зовнішньоекономічну діяльність України, шляхом дослідження експортно-імпортних операцій. Ефективна економіка. 2017. № 6. С. 1-6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua> (дата звернення: 22.01.2024).
2. Вітер, І.І. Розвиток продуктивних сил європейських країн в період переродження феодального господарства у ринкове наприкінці XV – на початку XVI століття // Наукові записки Київського університету туризму, економіки і права., Вип 23 (351 с.). 2016. с. 309-324.
3. Саркісян Л. Г., Іщук Ю. Особливості розширення зовнішньоекономічних зв'язків України в контексті глобалізації. *Економіка і організація управління*. 2016. № 4(24). С. 245–253.
4. Шкурупій О.В. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства. URL: <http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/381/2/Зовнішньоекономічна%20діяльність%20підприємства.pdf> (дата звернення: 20.01.2024).
5. Гулакова В. Л., Козак Ю. Оцінка ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Ефективна економіка. 2015. № 4. С. 27-25.
6. Заячківська Г. Міжнародний туризм як економічна категорія: теоретичні аспекти. *Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє*. 2010. № 14-15. С. 80–85.
7. Про зовнішньоекономічну діяльність. Офіційний вебпортал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12> (дата звернення: 20.01.2024).
8. Зовнішньоекономічна діяльність. Аутсорсингова компанія «Бухгалтер». URL: <https://buhgalter-militina.com/zovnishnoekonomichna-diialnist-v-ukraini/> (дата звернення: 20.01.2024).
9. Зовнішньоекономічна діяльність. Енциклопедія сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/article-16883> (дата звернення: 20.01.2024).
10. Зовнішньоекономічна діяльність: підприємство-регіон [монографія]. / Ю. Г. Козак, Н. В. Притула, О. А. Єрмакова та ін. – К.: Центр учбової літератури,

2016. – 240 с.

11. Юр'єва П. Б., Микитенко Т. В. Зовнішньоекономічна діяльність та особливості її оподаткування: теоретичні аспекти // Економіка та суспільство. Вип. 38. 2022. С. 1-8.

12. Зовнішньоекономічна діяльність : навчальний посібник. Видання 6-те, перероб. та доп. / За ред. Козака Ю. Г. – К.: «Центр учбової літератури», 2019. – 292 с.

13. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства [Текст] : навчальний посібник / за заг. ред. д.е.н. Ю.Є. Петруні. – Дніпропетровськ : Університет митної справи та фінансів, 2015. – 331 с.

14. Зовнішньоекономічна діяльність: теоретичні та практичні аспекти : навч. посіб. / В. О. Козловський та ін. – ВНТУ: м. Вінниця, 2011. 393 с.

15. Пен В. Теоретичні аспекти дослідження умов міжнародних торговельних відносин. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/34963/06-Van.pdf?sequence=1>

16. Павелко О. В. Вчення меркантилістів про багатство й прибуток: переваги та недоліки [Текст] / О. В. Павелко // Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні: матеріали V міжнар. наук.-практ. конф. [м. Тернопіль, 31 травня-01 червня 2018 р.] / редкол. : О. В. Адамик, В. А. Дерій, З. В. Задорожний [та ін.]. - Тернопіль: ТНЕУ, 2018. - С.325-327.

17. Адам Сміт: до 295-річчя від дня народження англійського економіста і філософа. Запорізька обласна бібліотека для юнацтва. URL: <https://younglibzpr.com.ua/adam-smit> (дата звернення: 21.01.2024).

18. Рахман М., Штих Є. Дослідження основних показників зовнішньої торгівлі України. *Приазовський економічний вісник*. 2019. № 5(16). С. 384–389.

19. Ключник А.В. Методичні підходи та методита аналізу впливу зовнішньоекономічних зв'язків на розвиток аграрного сектору економіки. *Ефективна економіка*. 2014. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua> (дата звернення: 22.01.2024).

20. Діагностика ефективності зовнішньоекономічної діяльності / Н.

Карачина та ін. *Економічні науки*. 2021. № 3. С. 101–107.

21. Демченко А. О., Момот О. І. Про сутність понять "ефективність" та "результативність" в економіці. *Економічний вісник Донбасу*. 2013. № 3(33). С. 207–210.

22. Тюха І. В., Іванина В. О. Сучасний стан та тенденції розвитку зовнішньої торгівлі України. *Ефективна економіка*. 2020. № 1. С. 1–8.

23. Основні аспекти експорту української продукції за кордон. АРМАДА. Юридична компанія. URL: <https://armada.law/blog/osnovni-aspekti-eksportu-ukrayinskoji-produkciyi-za-kordon/> (дата звернення: 25.01.2024).

24. Імпорт. Енциклопедія Сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/article-13277> (дата звернення: 25.01.2024).

25. Сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (дата звернення: 27.01.2024).

26. Сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://minfin.com.ua> (дата звернення: 27.01.2024).

27. «ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ І РЕГІОНАЛІЗАЦІЇ». Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених (4-5 квітня, 2014 р.) – Тернопіль, 2014. – 298 с.

28. Мочерний С.В. Міжнародний рух капіталів // Економічна енциклопедія: У трьох томах . Т. 2 / Редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр «Академія», 2001. – С. 407–409.

29. Савельєв Є. Міжнародний рух капіталу в Україну та через неї. *Журнал Європейської економіки*. 2005. Т. 4, № 1. С. 31–56.

30. Міжнародні економічні відносини: Навчальний посібник /А.І. Боярчук, Р.П. Огородник, І.А. Плющик, Н.М. Антофій, Н.Є. Федорова. – Херсон, ТОВ «ВКФ «СТАР» ЛТД», 2018. – 374 с.

31. Офіційний сайт Світового банку. URL: <https://datatopics.worldbank.org>

32. Міністерство економіки України. Офіційний Веб-сайт. URL: <https://www.me.gov.ua/> (дата звернення: 02.02.2024).

33. Плічко А., Єрмолаєва В. Дискримінантний аналіз при умові нормального розподілу показників. Наукові записки молодих учених. Вип. 9. 2022. С. 1–8.
34. The world`s Database. Knoema. URL: <https://ru.knoema.com> (date of access: 06.03.2024).
35. Портал відкритих даних. TrendEconomy. URL: <https://trendeconomy.ru> (дата звернення: 10.03.2024).
36. Статистика. Take-Profit.org. URL: <https://take-profit.org> (дата звернення: 13.03.2024).
37. Погорєлова Т. В., Гузинська А. М. Економічний розвиток України та його дискримінантний аналіз. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2023. № 7-8 (308-309). С. 34–41.
38. Сьомченко В., Ільченко Д. Проблема і аналіз від'ємного зовнішньоекономічного торговельного балансу України за 2008-2017 роки. *Економіка і суспільство*. 2018. № 18. С. 1058–1064.
39. Степанкова А. А. Методи оцінки конкурентоспроможності продукції. *Ефективна економіка*. 2012. № 2. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua> (дата звернення: 15.04.2024).
40. Осадча Н. В. Методи прогнозування поведінки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності при зміні митної політики держави. *Економічний вісник Донбасу*. 2009. № 4. С. 60–65.

ДОДАТКИ

Таблиця 2.1 (Додаток А)

Зовнішня торгівля України з країнами ЄС за 2019-2021 рр., млн. дол. США

Показники	Роки					
	2019	Питома вага, %	2020	Питома вага, %	2021	Питома вага, %
ВВП, млн. дол.	153781,00	-	155582,00	-	199770,00	-
Експорт т/п, млн.дол. (усього)	20750741,60	100,00	18604909,90	100,00	26792969,30	100,00
Імпорт т/п, млн.дол. (усього)	25012187,70	100,00	23859713,00	100,00	28954281,20	100,00
Австрія	598319,50	2,88	579988,30	3,12	915155,50	3,42
	657000,30	2,63	559737,20	2,35	860067,00	2,97
Бельгія	680704,40	3,28	560930,30	3,01	659034,30	2,46
	549463,00	2,20	526390,30	2,21	752305,60	2,60
Болгарія	482168,20	2,32	511502,70	2,75	835270,90	3,12
	459143,90	1,84	289909,30	1,22	542297,90	1,87
Греція	274211,50	1,32	178809,90	0,96	212785,10	0,79
	311635,10	1,25	317007,70	1,33	495622,70	1,71
Данія	254684,70	1,23	216888,60	1,17	285816,40	1,07
	274188,20	1,10	220915,40	0,93	305260,60	1,05
Естонія	139859,90	0,67	109748,00	0,59	168628,90	0,63
	144388,10	0,58	177570,20	0,74	169808,00	0,59
Ірландія	153235,20	0,74	94365,80	0,51	97882,30	0,37
	169564,70	0,68	209304,80	0,88	231456,20	0,80
Іспанія	1500801,30	7,23	1250213,70	6,72	1677241,70	6,27
	844213,80	3,38	735137,40	3,08	975882,50	3,37
Італія	2418875,40	11,66	1928906,30	10,37	3469269,20	12,95
	2074753,70	8,29	2128733,90	8,92	2675496,00	9,24
Кіпр	43043,50	0,21	31820,80	0,17	47441,00	0,18
	23165,00	0,10	19005,60	0,08	38039,10	0,13

Продовження таблиці 2.1

Латвія	300080,90	1,45	229426,40	1,23	288575,10	1,08
	166467,00	0,67	158959,80	0,67	210303,40	0,73
Литва	410796,40	2,00	431448,50	2,32	576917,60	2,15
	1144499,20	4,58	813405,60	3,41	1290895,40	4,46
Люксембург	20179,00	0,10	17423,10	0,09	15743,20	0,06
	53130,70	0,21	17117,10	0,07	20285,60	0,07
Мальта	41427,20	0,20	8851,60	0,05	30209,60	0,01
	5220,00	0,02	14056,20	0,06	116047,50	0,40
Нідерланди	1848424,70	8,91	1802205,90	9,69	2262530,20	8,44
	765085,60	11,48	750840,00	0,32	1012585,80	0,03
Німеччина	2383003,10	9,53	2071739,40	11,14	2866373,40	10,70
	5986873,60	23,94	5339677,70	2,87	6284374,90	21,70
Польща	3295846,60	15,88	3272683,10	13,72	5227413,10	19,51
	4109083,20	16,43	4140911,20	22,26	4962500,10	17,14
Португалія	282174,20	1,36	233971,30	1,26	341202,10	1,27
	74806,30	0,30	68191,10	0,29	88770,40	0,31
Румунія	1005591,30	4,85	1080954,20	5,81	1543445,30	5,76
	645529,30	2,58	682434,60	2,86	796433,70	2,75
Словаччина	709620,10	3,42	446759,50	2,40	999275,10	3,35
	651805,40	2,61	1143401,50	4,79	923213,60	3,19
Словенія	38945,30	0,19	40280,90	0,22	75524,50	0,28

Продовження таблиці 2.1

	245038,80	0,98	253442,40	1,06	287793,70	0,99
СКВБ та ПІ	628087,70	3,03	666851,90	3,58	-	-
	769910,50	3,08	734243,80	3,08	-	-
Угорщина	1562809,40	7,53	2163810,40	11,63	1622073,10	6,05
	1251100,50	0,50	1399536,40	5,87	1571028,50	5,43
Фінляндія	46178,70	0,22	54540,10	0,29	110813,20	0,41
	275264,60	1,10	249228,50	1,04	306066,40	1,06
Франція	596505,80	2,87	592395,20	3,18	896493,50	3,35
	1652665,30	6,61	1467709,50	6,15	1764887,60	6,10
Хорватія	37197,40	0,18	29593,10	0,16	45742,30	0,17
	52505,40	0,21	52845,20	0,22	67379,30	0,23
Чехія	920901,60	4,44	826278,20	4,44	1414558,40	5,28
	1165526,60	4,66	961721,30	4,03	1480804,90	5,11
Швеція	77068,70	0,37	72522,50	0,39	107554,50	0,40
	489042,00	1,96	428096,80	1,79	724637,90	2,50

Джерело: складено автором за даними [25]

Таблиця 2.2 (Додаток Б)

Динаміка товарної структури експорту та імпорту України у 2022 році

Назва товарів	Розділ та код УКТ ЗЕД	Експорт млн.дол. США	Експорт у % до січня 2021	Експорт у % до загального обсягу	Імпорт млн дол. США	Імпорт у % до січня 2021	Імпорт у % до загального обсягу
Усього		3 486,5	51,2	100,0	6 070,8	76,4	100,0
у тому числі							
Живі тварини; продукти тваринного походження	I	118,7	84,8	3,4	114,4	57,9	1,9
Продукти рослинного походження	II	1 444,7	78,4	41,4	210,4	83,5	3,5
зернові культури	10	1 035,0	64,5	29,7	9,9	71,2	0,2
Жири та олії тваринного або рослинного походження	III. 15	516,9	54,1	14,8	16,1	38,3	0,3
Готові харчові продукти	IV	282,7	78,2	8,1	264,5	69,9	4,4
Мінеральні продукти	V	162,1	40,0	4,6	1 356,3	76,4	22,3
палива мінеральні; нафта і продукти її перегонки	27	68,3	118,5	2,0	1 335,3	77,8	22,0
Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	VI	81,7	20,7	2,3	552,2	48,0	9,1
фармацевтична продукція	30	26,9	68,5	0,8	163,3	47,7	2,7
добрива	31	10,5	8,5	0,3	49,6	21,6	0,8
Полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них	VII	22,8	22,9	0,7	258,6	56,5	4,3
Шкури необроблені, шкіра вичинена	VIII	9,3	49,0	0,3	37,7	167,8	0,6
Деревина і вироби з деревини	IX	104,5	68,3	3,0	13,0	29,4	0,2
Маса з деревини або інших волокнистих целюлозних матеріалів	X	18,7	43,5	0,5	71,3	60,9	1,2
Текстильні матеріали та текстильні вироби	XI	47,5	59,8	1,4	342,2	143,2	5,6

Продовження таблиці 2.2

Взуття, головні убори, парасольки	XII	15,0	90,7	0,4	79,7	142,6	1,3
Вироби з каменю, гіпсу, цементу	XIII	15,4	36,5	0,4	56,5	57,3	0,9
Перли природні або культивовані, дорогоцінне або напівдорогоцінне каміння	XIV. 71	1,9	14,9	0,1	11,7	40,6	0,2
Недорогоцінні метали та вироби з них	XV	273,3	17,9	7,8	241,8	55,7	4,0
чорні метали	72	173,9	13,0	5,0	89,3	63,2	1,5
Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання	XVI	259,0	52,6	7,4	1 357,2	88,9	22,4
реактори ядерні, котли, машини	84	101,3	44,0	2,9	478,9	58,2	7,9
електричні машини	85	157,6	60,2	4,5	878,3	124,8	14,5
Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби	XVII	25,1	32,5	0,7	602,9	89,6	9,9
засоби наземного транспорту, крім залізничного	87	11,8	76,2	0,3	442,8	73,2	7,3
Прилади та апарати оптичні, фотографічні	XVIII	10,6	62,8	0,3	178,8	71,7	2,9
Різні промислові товари	XX	75,5	70,1	2,2	73,1	49,6	1,2
Твори мистецтва	XXI. 97	0,2	82,8	0,0	0,0	0,3	0,0

Джерело: [25]

Додаток В

Розрахунок значень дискримінантної функції

Кластер	Країна	x_1	x_2	f_i	$(f_i - \underline{f})^2$
W_1	Бельгія	42901	51639	5966002,7	9,56459E+11
	Ірландія	88967	76726	9694247,5	2,21486E+13
W_2	Іспанія	37913	30216	3912388,9	1,15697E+12
	Швеція	54 262	62469	7294985,6	5,32211E+12
	Польща	15850	27920	2984009	4,01604E+12
	Словаччина	18181	30880	3321770,9	2,77637E+12
	Словенія	24745	33980	3811146,5	1,38502E+12
	Чехія	20084	25608	2919389,2	4,27921E+12
	Усього:	302903	339438	39903940,3	4,20408E+13

Джерело: [37, с. 38-39]

Додаток Г

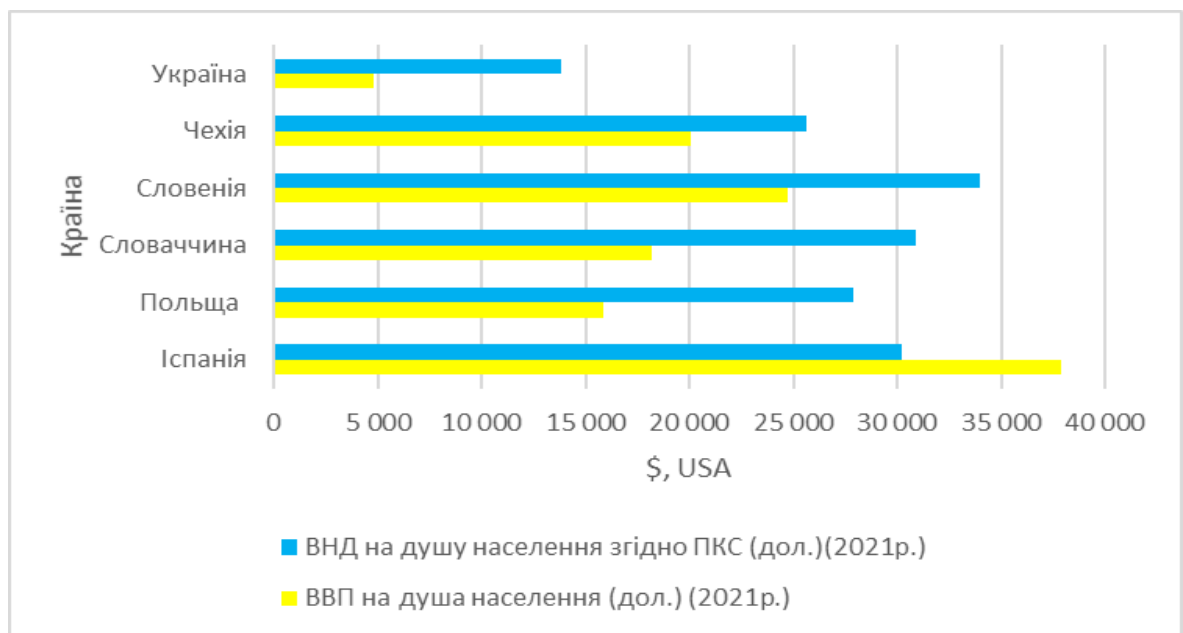

Рис. 2. Аналіз рівня ВВП та ВНД (ПКС) на душу населення постсоціалістичних країн

Джерело: розраховано автором за матеріалами [37, с. 38-39, 24]

Дискримінантна модель аналізу економічного розвитку країн за 2021 рік

Країна	x_1	x_2	$(x_1 - \underline{x}_1)$	$(x_2 - \underline{x}_2)$	$\frac{(x_1 - \underline{x}_1) \cdot (x_2 - \underline{x}_2)}{(x_2 - \underline{x}_2)}$	$(x_1 - \underline{x}_1)^2$	$(x_2 - \underline{x}_2)^2$
Бельгія	42901	51 639	5038,1	9209,3	46397352,7	25382703,52	84810285,6
Ірландія	88967	76 726	51104,1	34296,3	1752679847	2611631592	1176232764
Іспанія	37 913	30216	50,1	-12213,8	-612214,2	2512,515625	149175689,1
Швеція	54 262	62 469	16399,1	20039,3	328626165,7	268931300,8	401571540,6
Польща	15850	27 920	-22012,9	-14509,8	319401313	484566665,8	210532845,1
Словаччина	18181	30 880	-19681,9	-11549,8	227320735,8	387376203,5	133396725,1
Словенія	24745	33980	-13117,9	-8449,8	110842764,3	172078644,5	71398275,06
Чехія	20084	25 608	-17778,9	-16821,8	299071790,5	316088396,3	282971273,1
Усього:	302903	339 438	-	-	3083727755	4266058019	2510089398

Джерело: розраховано автором за матеріалами [37, с. 38-39, 34]